

**ECOLOGISCHE QUICKSCAN
PARK VOGELENZANG,
PARK WATERLAND &
HARTELPARK
TE SPIJKENISSE**

ECOLOGISCHE QUICKSCAN
PARK VOGELENZANG,
PARK WATERLAND &
HARTELPARK
TE SPIJKENISSE

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Nissewaard
Raadhuislaan 106
3201 EL Spijkenisse

Adviesbureau: VanderHelm Milieubeheer B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
010 -249 24 60
info@vdhelm.nl www.vdhelm.nl

Projectfoto's: Dhr. ing. A.W.M. Loeve

Wijze van citeren: VanderHelm Milieubeheer B.V. (2020). NIPA20200978 Ecologische quickscan Park Vogelenzang, Park Waterland en Hartelpark te Spijkenisse, d.d. 30-10-2020 .

© VanderHelm Milieubeheer B.V.

Projectcode: NIPA20200978

Verantwoording	Status / versie	Definitief, versie 1
	Datum	30 oktober 2020
Auteur	Dhr. ing. A.W.M. Loeve	
Kwaliteitscontrole	Mevr. ing. T. Deugd	
Vrijgave	Mevr. ing. K.E. Orie-Vreugdenhil	

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING.....	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 DOELSTELLING	4
2 PROJECTGEBIED EN OMGEVING	5
2.1 HUIDIGE SITUATIE	5
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE EN WERKZAAMHEDEN	10
3 TOETSING WERKZAAMHEDEN AAN WET NATUURBESCHERMING	11
3.1 BESCHERMDE SOORTEN	11
3.2 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN PARK VOGELENZANG	14
3.3 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN PARK WATERLAND	19
3.4 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN HARTELPARK	23
3.5 TOETSING AAN WETGEVING BESCHERMDE SOORTEN	27
3.6 BESCHERMDE GEBIEDEN	30
3.7 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN	32
4 CONCLUSIES EN VERVOLGSTAPPEN.....	33
4.1 VERVOLGSTAP 1 : BEPALEN OF VERVOLGONDERZOEK NODIG IS DOORMIDDEL VAN HOLTE- EN/OF NESTINSPECTIE	33
4.2 VERVOLGSTAP 2 : UITVOEREN VERVOLGONDERZOEK BESCHERMDE SOORTEN	33
4.3 VERVOLGSTAP 3: AANVRAGEN ONTHEFFING WET NATUURBESCHERMING EN MITIGERENDE MAATREGELEN.....	34
4.4 VERVOLGSTAP 4: VOORKOMEN OVERTREDING OP DE WET NATUURBESCHERMING TIJDENS DE WERKZAAMHEDEN	34
4.5 AANBEVELINGEN	35
REFERENTIELIJST.....	36

BIJLAGEN

1. KWALITEITSBORGING EN VERANTWOORDING
2. REGIONALE SITUATIEKAART
3. VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK PARK VOGELENZANG
4. VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK PARK WATERLAND
5. VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK HARTELPARK

1 INLEIDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. te Berkel en Rodenrijs heeft van de Gemeente Nissewaard opdracht gekregen om een ecologische quickscan uit te voeren ter plaatse van drie parken in Spijkenisse: Park Vogelenzang, Park Waterland en het Hartelpark.

1.1 AANLEIDING

De voorgenomen werkzaamheden in het projectgebied vormen de aanleiding tot het uitvoeren van deze ecologische quickscan. De werkzaamheden betreffen groot onderhoud in de parken waarvoor onder andere bomen gekapt moeten worden en bosschages opnieuw moeten worden vormgegeven. De exacte werkzaamheden zijn ten tijde van het schrijven van onderhavige quickscan nog niet bekend. Doormiddel van de ecologische quickscan dient inzichtelijk te worden gemaakt of door kapwerkzaamheden een negatief effect kan ontstaan op beschermde flora en fauna, beschermde natuurgebieden en houtopstanden. In dit document staan de mogelijk beschermde elementen die niet op voorhand kunnen worden uitgesloten per park beschreven. Daarnaast is per park een kaart gemaakt waar de mogelijk beschermde elementen per boomvak in zijn weergegeven. Wanneer de werkzaamheden bekend zijn kan worden bepaald welke soorten (en mogelijke beschermde elementen van die soorten) niet op voorhand kunnen worden uitgesloten in de te kappen bomen. Doormiddel van een holte- en/of nestinspectie per boom(vak) kan worden bepaald of nader onderzoek nodig is voor de kap.

1.2 DOELSTELLING

Het doel van een ecologische quickscan is te bepalen of rekening dient te worden gehouden met de Wet natuurbescherming. Dit doel wordt opgesplitst in de volgende subdoelen.

- Het verkrijgen van inzicht in de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde flora- en fauna in of nabij de drie parken en het verkrijgen van inzicht op welke locaties de werkzaamheden (mogelijke) negatieve effecten hebben op de eventueel aanwezige beschermde soorten.
- Het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden in of nabij het projectgebied en het al dan niet uitsluiten van effecten van de werkzaamheden op eventueel aanwezige beschermde natuurgebieden.
- Het verkrijgen van inzicht in de aanwezigheid van beschermde houtopstanden.

2 PROJECTGEBIED EN OMGEVING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

De parken liggen verspreid aan de randen van Spijkenisse: Park Vogelenzang aan de westzijde, Park Waterland aan de zuidzijde, beide grenzend aan het omringende agrarische landschap. Het Hartelpark bevindt zich aan de noordzijde van Spijkenisse, grenzend aan het Scheepvaart- en Voedingskanaal en het achterliggende Hartelkanaal. De ligging en begrenzing van het projectgebied wordt weergegeven in Afbeelding 1. Voor de regionale ligging van het projectgebied wordt verwezen naar bijlage 2.

Afbeelding 1: Begrenzing projectgebied met een rode lijn (Bron: GoogleMaps).

De parken verschillen onderling van grootte: het Hartelpark met circa 90 hectare als grootste park, daar op volgend Park Vogelenzang met circa 36 hectare en Park Waterland is met circa 21 hectare de kleinste van de drie. Onderstaand worden de kenmerken van de parken besproken. De nummering van onderstaande paragrafen correspondeert met parknummers in tabel 1.

2.1.1 PARK VOGELENZANG

Park Vogelenzang grenst deels aan de wijken Vogelenzang, De Hoek en het Sterrenkwartier. Daarnaast grenst het aan weilanden en het Mallebos aan de noordoostzijde. De grens tussen het Mallebos en Park Vogelenzang betreft een bredere doorlopende watergang. Park Vogelenzang kenmerkt zich door de variatie aan landschapstypen (zie afb. 2).

Afbeelding 2: Zuidelijke zijde park met meer open karakter links, dichte bosplantsoenen in noordelijk deel rechts.

Dichte bosplantsoenen worden afgewisseld met watergangen en open plekken. Op diverse plaatsen is er sprake van een goed ontwikkelde zoom-mantel-kernvegetatie, waarbij het van kruidenrijk grasland via een brede struik/heesterlaag overgaat in bosplantsoen. Aan de westzijde zijn restanten te vinden van een voormalige boomgaard (zie afb. 3). Daarnaast zijn er enkele open velden met ruigere begroeiing, voornamelijk in het hart van het park. Kenmerkende soorten van vochtige ruigte op voedselrijke grond zijn hier veelvuldig te vinden: grote kattenstaart, heeblaadjes, harig wilgenroosje en wolfspoot groeien hier in overvloed. Hier is ook deels opschot van zwarte els en schietwilg aanwezig.

Afbeelding 3: Restanten van oude boomgaard links en open velden in hart van het park rechts.

Er staat een breed scala aan boomsoorten in het park. Dichte en hoge populierenopstanden, delen met gewone es en zwarte els, grotere oppervlakten met zomereik en meer gemengde boomgroepen wisselen elkaar af. Veel grotere bomen bevatten holtes, kieren en spleten door ouderdom, windschade of andere oorzaken. Ook is een deel van de essen in het park besmet met essentaksterfte, wat voor de nodige holten, kieren en gaten zorgt. Het park kan worden opgedeeld in twee delen qua inrichting (zie afb. 4). Deze delen worden van elkaar gescheiden door de Hoornbaan, een doorlopend fiets- en wandelpad. Het noordelijke deel bevat grotere bospercelen die minder toegankelijk en rustiger zijn doordat hier minder paden aanwezig zijn dan in het westelijke deel. Het westelijke deel bevat eveneens veel verschillende bosvakken maar is meer aangelegd als een recreatief park met veel wegen, en een meer open karakter.

Afbeelding 4: Noordelijke meer rustige deel links en zuidelijke meer open en recreatievere deel rechts

Een deel van het park wordt begraaasd door Schotse hooglanders. In het zuidelijke deel van het park bevindt zich een grotere vijver met bruggen en een aangelegde ijsvogelwand. Naast deze vijver bevindt zich een zeer ruig struikstruweel met dood staand hout. Daarnaast doorkruisen op diverse plaatsen watergangen het park, verschillend van diepere sloten tot bijna drooggevalen greppels. Het park wordt vrijwel aan alle kanten begrenst door sloten. Er is vrijwel geen verlichting in het park aanwezig, op de verlichting langs grotere doorlopende paden en wegen na. Aan de noordzijde bevindt zich een natuurschaatsbaan.

2.1.2 PARK WATERLAND

Park Waterland is gelegen aan de zuidgrens van Spijkenisse en vormt een natuurlijke barrière tussen Spijkenisse en Hekelingen, dat verder zuidelijk ligt. Aan de noordzijde van het park bevindt zich de gelijknamige wijk Waterland. Opvallend aan dit park is de grote ronde vijver aan de noordoostzijde van het park, een restant van een voormalige dijkdoorbraak. Zuidelijker hiervan ligt een kleinere ronde vijver, eveneens restant van de voormalige dijkdoorbraak. Park Waterland is het park met het meest open karakter van de drie parken. Het park karakteriseert zich door diverse typen boomgroepen onderbroken door (deels recreatief en deels ecologisch beheerd) grasland en brede ruigere oevers van watergangen in het gebied (zie afb. 5).

Afbeelding 5: Voetbalveld en daaromheen dichte boomgroepen, kenmerkend landschappelijk beeld van dit park.

De boomgroepen zijn op te delen in verschillende typen: lage hazelaargroepen, hoge populierengroepen met ruigere ondergroei en gemengd bosplantsoen met dichte ondergroei. Het laatste type komt het meeste voor in het park. Op sommige plaatsen staan de bomen meer solitair of in kleinere groepen in het grasland. Voornamelijk de populieren (zie afb. 6) en de grotere bomen in het projectgebied bevatten holtes, scheuren en kieren. In de lagere struiken is hier geen sprake van. Dit geldt eveneens voor twee grotere vakken met dichte hazelaars (zie afb. 6). Deze zijn in bijlage 4 weergegeven.

Afbeelding 6: Vak met dichte hazelaarbegroeiing links en vak met hoge populieren en ondergroei rechts.

Park Waterland wordt gesplitst door de Middelweg, een voetgangers- en fietspad. Ten oosten hiervan bevindt zich het gebouw van de Sterrenwacht Tweelingen, dat omringd wordt door bosplantsoen met een dichte onderlaag en erg veel klimop in diverse zwarte elzen (zie afb. 7). Daarnaast zijn er diverse onverharde en verharde paden die door het park lopen. In het westelijke deel is een grotere watergang aanwezig met

brede oevers met een brede rietkraag met vergelijkbare soorten planten als in Park Vogelenzang. Hier is het terrein ook hoger dan in de rest van het park.

Afbeelding 7: Dichte struiklaag met klimop op zwarte els.

2.1.3 HARTELPARK

Het Hartelpark is veruit het grootste park binnen de grenzen van Spijkenisse. Het is opgesplitst in twee delen door de Hartelweg (deel van de N218). Deze is vanuit het park grotendeels niet zichtbaar door een zwaar begroeide geluidswal (zie afb. 8). Het oostelijke deel is vervolgens weer opgesplitst in twee delen door de Voorweg. Het park vormt een groene buffer tussen Spijkenisse en de industrie van de Botlek aan de noordzijde. De zuidrand van het Hartelpark wordt eveneens begrenst door de N218 met daarachter de woonwijken Schiekamp, Halfweg en Hoogwerf. In het westelijke deel bevindt zich een scoutingterrein, dierenasiel, begraafplaats, crematorium en Rijks Justitiële Jeugdinrichting De Hartelborgt. Deze vallen buiten de begrenzing van onderhavige quickscan. Dit geldt eveneens voor de tennisvereniging en diverse privé kavels met huizen binnen de oostelijke begrenzing.

Afbeelding 8: Geluidswal N218 achter groenstrook (links) in westzijde van Hartelpark

Het park kenmerkt zich door het bosachtige landschap met vele doorzichten, open velden en waterpartijen. Het oostelijke deel is als eerste aangelegd (1963) en is dichter begroeid dan het westelijke deel dat in 1970

is aangelegd. De bosplantsoenen in het Hartelpark zijn zeer gevarieerd en bevatten veel soorten (zie afb. 9). Zowel typische soorten voor de omgeving als zwarte els, gewone es en ratelpopulier, als soorten van de zandgronden als beuk, haagbeuk, zachte berk en zomereik zijn veelvuldig aanwezig. Daarnaast zijn diverse niet inheemse soorten als moerascipres aanwezig.

Afbeelding 9: Diverse gemengde bosopstanden in het Hartelpark

In het westelijke deel zijn de bomen veel in groepen aangeplant, gebaseerd op de Engelse landschapstijl. Groepen met eiken, beuken en berken wisselen elkaar af. Deze landschapstijl is ook te zien in de vele hoogteverschillen in het terrein met waterpartijen, open grasland en kruidenlagen. Het oostelijke deel is meer gemengd, maar eveneens zeer soortenrijk qua bomen. De bomen variëren onderling sterk van grootte en gezondheid en er is op diverse plaatsen ook staand dood hout aanwezig. Er zijn in veel bosvakken holtes, spleten en kieren waargenomen in diverse boomsoorten en groottes. Het Hartelpark wordt grotendeels ecologisch beheerd wat resulteert in ruige begroeiing in de aanwezige graslanden met de eerder genoemde soorten van ruigte. Daarnaast is op twee plaatsen in het park kleine kaardenbol aangetroffen, een regionaal zeldzame plant. Ook zijn er in het westelijke deel groeiplaatsen aangetroffen van de schaarse soort tongvaren (zie afb.10).

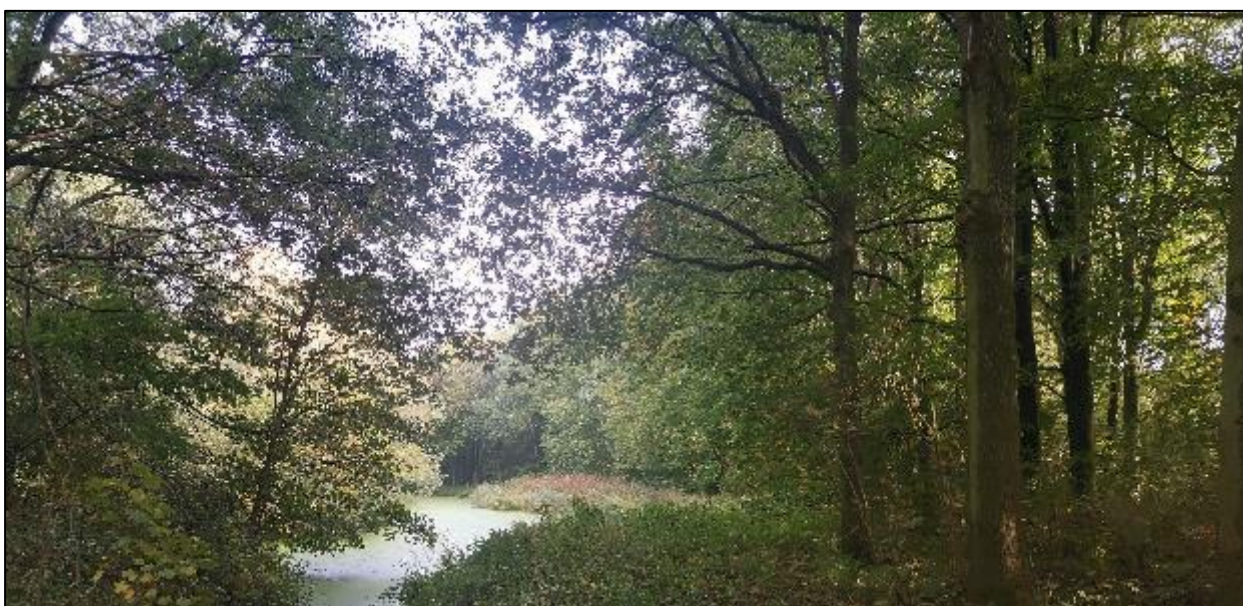
Afbeelding 10: Kleine kaardenbol (links) en tongvaren (midden en rechts) in het Hartelpark

Een deel van het westelijke deel wordt begraasd door Schotse hooglanders. Op diverse plaatsen gaat de struiklaag geleidelijk over in de boomgroepen wat zorgt voor een goede zoom-mantel-kernverbinding. De ondergroei in de percelen met bosplantsoen varieert, afhankelijk van het licht en de boomsoorten. Er zijn beuken en eikenopstanden waar door het beperkte licht vrijwel geen onderbegroeiing is, en er zijn ruigere meer gevarieerde bospercelen waar de ondergrond geheel begroeid is met ruigtekruiden en struiken. De paden in het Hartelpark zijn deels onverhard. De watergangen verschillen in diepte en grootte. In het westelijke deel is een grotere waterpartij aanwezig met een goed ontwikkelde rietzone (zie afb. 11).

Afbeelding 11: Grotere waterpartij in westelijk deel Hartelpark

Daarnaast zijn er veel doorlopende watergangen aanwezig, gecombineerd met grotere waterpartijen. Een groot deel van deze waterpartijen bevindt zich op donkere plaatsen en is geheel omringd door bomen en struiken (zie afb. 12). Daarnaast zijn er meer open waterpartijen aanwezig. Nabij de Rijks Justitiële Jeugdinrichting De Hartelborgt aan de westzijde van het park bevindt zich een sportveld, met verlichting. Daarnaast zijn enkele hoofdwegen in het park eveneens verlicht, bijvoorbeeld de parkeerplaats van de begraafplaats en de weg hiernaartoe. Het grootste deel van het Hartelpark is echter onverlicht.

Afbeelding 12: Waterpartijen omringd door bos, kenmerkend beeld in het Hartelpark

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE EN WERKZAAMHEDEN

De werkzaamheden betreffen groot onderhoud in de parken waarvoor onder andere bomen gekapt moeten worden en bosschages mogelijk opnieuw moeten worden vormgegeven doormiddel van snoei. Op basis van het onderzoek van Bomenwacht Nederland wordt duidelijk welke maatregelen exact (per boomvak) zullen worden voorgesteld. Op basis hiervan beslist de Gemeente Nissewaard uiteindelijk welke bomen gekapt zullen worden. De kap van bomen/boomvakken met een hoge gevaarstelling vanuit het boomonderzoek hebben de hoogste prioriteit. Deze bomen zullen als eerste moeten worden gekapt. De werkzaamheden zullen voornamelijk individuele bomen betreffen. Van kaalkap is derhalve geen sprake. De exacte planning en uitvoering van de werkzaamheden is ten tijde van het schrijven van onderhavig rapport nog niet bekend.

3 TOETSING WERKZAAMHEDEN AAN WET NATUURBESCHERMING

In Nederland wordt de bescherming van natuur geregeld met behulp van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming omvat de bescherming van soorten (van nature in het wild voorkomende, inheemse, planten en dieren), de bescherming van gebieden (zoals bijvoorbeeld Natura 2000-gebied en belangrijke weidevogelgebieden) en de bescherming van houtopstanden. De volledige wettekst is te vinden op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2020-01-01>.

In onderhavig hoofdstuk worden de werkzaamheden getoetst aan de Wet natuurbescherming, per type bescherming.

3.1 BESCHERMDE SOORTEN

De bescherming van soorten is onderverdeeld in drie categorieën: vogels, Europees beschermde soorten (Habitatrichtlijn bijlage IV, onderdeel a, het Verdrag van Bern bijlage II en het Verdrag van Bonn bijlage I) en nationaal beschermde soorten. Provincie Zuid-Holland heeft een aantal nationaal beschermde grondgebonden zoogdieren en amfibieën vrijgesteld van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10, voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling.

Om te bepalen welke beschermde soorten mogelijk aanwezig zijn in het projectgebied is in eerste instantie een bureaustudie uitgevoerd. Hierbij zijn verscheidene verspreidingsatlassen, verspreidingskaarten, de NDFF en jaarverslagen geraadpleegd. De informatie uit deze atlassen is niet altijd actueel en veelal op uurhok weergegeven (5 x 5 km). Hierdoor kunnen deze gegevens voor onderhavig projectgebied enkel als richtlijn worden toegepast en tijdens het veldbezoek worden getoetst. In de NDFF is binnen een straal van 5 kilometer gekeken naar de aanwezigheid van beschermde soorten, afhankelijk van de verspreiding en mobiliteit van de soort. Deze afstand is in een dergelijk gebied overbrugbaar voor een groot aantal beschermde soorten. Voor enkele soorten die grotere afstanden overbruggen en/of slecht zijn te inventariseren is een ruimere afstand geraadpleegd.

Bij het selecteren van soorten die mogelijk voorkomen in het projectgebied is tevens rekening gehouden met het aanwezige biotoop (gebouw, boom, water, ect.) op basis van GoogleMaps.

Op 14 september, en op 7 en 19 oktober 2020 zijn door de deskundig ecologen (zie bijlage 1 voor definitie) A.W.M. Loeve en N. Alderliesten veldbezoeken uitgevoerd, waarbij de parken zo nauwkeurig mogelijk zijn onderzocht. Daarnaast zijn relevante gebieden/habitats in de omgeving van de parken globaal meegenomen. De veldbezoeken zijn overdag uitgevoerd. Hierbij zijn op een kaart, doormiddel van ArcGis, de geschikte gebieden voor beschermde soorten aangegeven.

In tabel 1 zijn beschermde soorten weergegeven die op basis van het bureauonderzoek in het projectgebied kunnen worden verwacht. Op basis van het veldonderzoek zijn vervolgens de twee grijs inkleurde, rechter kolommen ingevuld.

Tabel 1: Verwachte beschermde flora – en faunasoorten in het projectgebied op basis van het bureau- en veldonderzoek.

Soort-groep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Beschermde status	Bron*	Parknummer^	Aangetroffen (A), verwacht (V), uitgesloten (U)	Verwachte gebiedsfunctie#
Vogels	Inheemse vogels	<i>Aves</i>	Vogelrichtlijn	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Huiszwaluw	<i>Passer domesticus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 2	2,3,4	1,2,3	V	F
	Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 2	2,3,4	1	U	n.v.t
	Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	Vogelrichtlijn, cat. 4	2,3,4	1,2,3	V	V
	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	Vogelrichtlijn, cat. 4	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Ransuil	<i>Asio otus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 4	2,3,4	1,2,3	V	V, F
	Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	Vogelrichtlijn, cat. 4	2,3,4	1,3	V	V, F
	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 4	2,3,4	1,2,3	A & V	V,F

Soort-groep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Beschermde status	Bron*	Parknummer^	Aangetroffen (A), verwacht (V), uitgesloten (U)	Verwachte gebiedsfunctie#
	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Ekster	<i>Pica pica</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Groene specht	<i>Picus viridis</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,3	V	V, F
	Bosuil	<i>Strix aluco</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	V	V, F
	IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Koolmees	<i>Parus major</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	A	V, F
	Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1, 3	A & V	V, F
	Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	V	V, F
	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	V	V, F
	Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	1,2,3	V	V, F
	Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	Vogelrichtlijn, cat. 5	2,3,4	3	V	V,F
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
	Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
	Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	F, VL
	Rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
	Watervleermuis	<i>Myotis daubentoni</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
	Meervleermuis	<i>Myotis dasycneme</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
	Gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>	Europees beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F, VL
Grondgebonden zoogdieren	Steenmarter	<i>Martes foina</i>	Nationaal beschermd	1,2,3,4	1,2,3	V	V, F
	Rode eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>	Nationaal beschermd	3,4	1,2,3	V	V, F
	Bever	<i>Castor fiber</i>	Europees beschermd	4	3	V	V,F
	Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Bunzing	<i>Mustela nutorius</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Haas	<i>Lepus europaeus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	

Soort-groep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Beschermde status	Bron*	Parknummer^	Aangetroffen (A), verwacht (V), uitgesloten (U)	Verwachte gebiedsfunctie#
	Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,3	V	
	Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Woelrat	<i>Arvicola amphibius</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
Amfibieën	Rugstreeppad	<i>Bufo calamita</i>	Europees beschermd	4	1,2,3	U	n.v.t.
	Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	
	Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	Vrijgesteld	1,2,3,4	1,2,3	V	

Legenda:

- Vogelrichtlijn: is van toepassing op alle inheemse vogels.
 - Europees beschermd: deze soorten zijn opgenomen in de Habitatrichtlijn bijlage IV onderdeel a, het Verdrag van Bern bijlage II en het Verdrag van Bonn bijlage I.
 - Nationaal beschermd: deze soorten zijn opgenomen in bijlage A van de Wet natuurbescherming en niet vrijgesteld door provincie Zuid-Holland.
 - Vrijgesteld: deze soorten zijn opgenomen in bijlage A van de Wet natuurbescherming en vrijgesteld door provincie Zuid-Holland.
 - Vogels, categorie 2: nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);
 - Vogels, categorie 4: nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil);
 - Vogels, categorie 5: nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich, als de broedplaats verloren is gegaan, elders te vestigen;
- * Bron: 1 = verspreidingsatlas; 2 = www.telme.nl; 3 = inschatting op basis van biotoop (m.b.v. Google Maps); 4 = NDFF
- # = Gebiedsfunctie: V: voortplantingsplaats, rustplaats of nest; F: foerageergebied; VL: vliegrouwe. De gebiedsfunctie is alleen weergegeven voor streng beschermde soorten
- ^ = Nummer van het park waarin de soort aangetroffen of verwacht is: 1: Park Vogelenzang. 2: Park Waterland 3: Hartelpark

Als aanvulling op de tabel is per soortgroep uitgewerkt welke (zwaar)beschermde soorten op basis van de bureaustudie binnen het projectgebied worden verwacht, dan wel kunnen worden uitgesloten. Voor alle verwachte soorten zijn de gebiedsfuncties en de beschermde elementen volgens de Wet natuurbescherming beschreven.

Omdat onderhavige quickscan drie grote gebieden behelst zijn de soorten per park beschreven. In bijlagen 3 t/m 5 zijn kaarten opgenomen van ieder park, waarin de risico's voor de aanwezigheid van verwachte beschermde soorten zijn ingetekend per landschapstype. Wanneer de exacte werkzaamheden bekend zijn kan doormiddel van een holte en/of nestinspectie worden bepaald of de desbetreffende boom geschikt is voor beschermde soorten. Op basis van onderhavige quickscan kan dan worden nagegaan welke soorten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten en waar aanvullend soortgericht onderzoek naar dient te worden uitgevoerd.

3.2 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN PARK VOGELENZANG

Onderstaand zijn de in de tabel 1 verwachte beschermde soorten per soortgroep beschreven. In bijlage 3 zijn de verwachte soorten per boomvak en/of boomgroep ingetekend op kaart.

3.2.1 VOGELS

Jaarrond beschermde nesten - categorie 1 tot en met 4

Tijdens het locatiebezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen van vogels uit categorie 1 tot en met 4. Echter kan de aanwezigheid hiervan middels de quickscan niet worden uitgesloten, door de grootte van de groenstroken en bosopstanden en door dat er veel blad aan de bomen zat waardoor eventuele nesten niet zichtbaar waren. Nesten van de volgende soorten kunnen niet worden uitgesloten: buizerd, ransuil, boomvalk, havik en sperwer. De nesten uit categorie 1 tot en met 4 zijn jaarrond beschermd, middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5), dus ook als het nest niet in gebruik is om te broeden.

Huismussen (Vogelrichtlijn en categorie 2)

Huismussen broeden in Nederland niet in bomen. Derhalve wordt de aanwezigheid van nesten van huismussen redelijkerwijs uitgesloten. Wel komen in de woonwijken rondom het Park Vogelenzang huismussen voor. Mogelijk gebruiken deze het groen in het park als schuil- en/of foerageergebied. Het groen in het park is echter niet essentieel voor de nesten van huismussen in de omringende wijken, omdat er voldoende alternatief groen in de wijken zelf aanwezig is in de vorm van groen in tuinen en straten/groenstroken. Derhalve kunnen essentiële functies voor huismussen eveneens worden uitgesloten in Park Vogelenzang.

Roek (Vogelrichtlijn en categorie 2)

De roek is een koloniebroeder die een voorkeur heeft voor rijen populieren of kleine boomgroepjes langs wegen en snelwegen. Ze blijven het gehele jaar in de buurt van de kolonie en vallen derhalve erg op. In het westelijk deel van Zuid-Holland is de soort een vrij schaarse broedvogel en derhalve zijn de broedplaatsen bekend in de literatuur en NDFF. De meest dichtbij zijnde kolonie bevindt zich in een rij populieren aan de Konijnendijk te Spijkenisse, ten westen van het Mallebos, op circa 1,5 kilometer afstand. Daarnaast is er op grotere afstand (circa 4 kilometer) ook een kolonie aanwezig aan de Ringdijk te Geervliet. Ten tijde van het veldbezoek zijn nesten van roeken uitgesloten. Er waren geen groepen grotere nesten of roeken aanwezig in het park. De kans op vestiging van deze soort is eveneens klein, omdat er op korte afstand in beter habitat al kolonies aanwezig zijn. Derhalve wordt deze soort uitgesloten in Park Vogelenzang.

Boomvalk, havik en buizerd (Vogelrichtlijn en categorie 4)

Het noordelijke deel van Park Vogelenzang bevat diverse rustige bosvakken met hoge populieren, essen en zomereiken. Deze zijn geschikt als broedlocatie voor de schuwere roofvogelsoorten met een jaarrond beschermd nest zoals boomvalk, havik en buizerd. Deze soorten broeden in hogere bomen, vaak in boomvorken, met uitzicht over de omgeving. Park Vogelenzang is daarnaast interessant voor deze roofvogels doordat geschikt jachtterrein op korte afstand aanwezig is in de vorm van de agrarische omgeving ten westen van het park. Het zuidelijke deel (onder de Hoornbaan) is voor deze soorten minder geschikt doordat dit deel van het park meer paden bevat, en een meer open karakter heeft. Derhalve is de beschutting en dekking voor deze soorten minder. Er zijn echter wel enkele plaatsen in het zuidelijke deel waar nesten van deze drie soorten eveneens niet kunnen worden uitgesloten. Dit is in bijlage 3 weergegeven. Ten tijde van het veldbezoek waren in het noordelijke deel territoriale buizerds aanwezig die reageerden op overtrekkende exemplaren (zie afb.13).

Sperwer en ransuil (Vogelrichtlijn en categorie 4)

Sperwer en ransuil prefereren eveneens rustigere groenstructuren, maar kunnen ook in drukker omgevingen tot broeden komen. Een vereiste voor een geschikt broedhabitat is voldoende dekking voor het nest. Beide soorten broeden in boomvorken of andere stevigere delen van bomen en hogere struiken, met een voorkeur van veel dekking door bladerdek of klimplanten. Dit is op veel plaatsen in het park aanwezig. Daarnaast gebruiken ransuilen veelal oude nesten van zwarte kraaien en eksters. Derhalve kunnen deze soorten op voorhand niet worden uitgesloten in vrijwel de meeste boom- en struikvakken in het park.

Afbeelding 13: Territoriale buizerd boven Park Vogelenzang tijdens veldbezoek

Jaarrond beschermde nesten vogels categorie 5

Park Vogelenzang bevat voor een breed scala aan vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten uit categorie 5 geschikt biotoop. De diversiteit aan landschapstypen en verschillende boom- en struiksoorten biedt aan veel soorten geschikt broedbiotoop. Een van de meest opvallende broedvogels in Park Vogelenzang is de ijsvogel. Hiervoor is ook een broedwand aangelegd, die bewoond is. Daarnaast zijn er ook op andere plaatsen geschikte steile oeverwanden aanwezig waar ijsvogels in kunnen broeden. Ten tijde van het veldbezoek werden meerdere exemplaren van de ijsvogel waargenomen (zie afb.14). Algemene soorten die zelf nesten bouwen, zoals ekster en zwarte kraai, kunnen op veel plaatsen in de groenstructuren terecht om te nestelen.

Afbeelding 14: Ijsvogel nabij broedwand (links) en torenvalkkast in zuidelijk deel Park Vogelenzang (rechts).

Daarnaast bevatten veel bomen, voornamelijk de oudere en grotere bomen, holten en spleten waar algemene soorten als spreeuw, koolmees, pimpelmees en boomkruiper gebruik van zullen maken. Ook zijn er diverse nestkasten aanwezig voor deze soorten. Er zijn daarnaast diverse bomen met grotere holten aanwezig waar algemene soorten als grote bonte specht en groene specht in kunnen broeden.

Ook kunnen schaarsere holenbroedende soorten als kleine bonte specht en grauwe vliegenvanger niet op voorhand worden uitgesloten, door de omvang van het park en het feit dat het grenst aan groenstroken. Daarnaast wordt ook de bosuil verwacht als broedvogel in het park door de aanwezigheid van holle bomen. Opvallend is de aanwezigheid van een nestkast voor torenvalken in het park (zie afb. 14). Er kon ten tijde van het veldbezoek niet worden bepaald of deze nestkast bewoond was. Daarnaast kunnen torenvalken ook oude nesten van kraaien en ekster gebruiken om te broeden in het park.

Niet jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

In Park Vogelenzang worden niet-jaarrond beschermde nesten van diverse vogelsoorten verwacht. In de bomen kunnen algemene broedvogels als houtduif, merel, gaai, groenling en putter broeden. In het lagere struweel en ruigte (voornamelijk in het hart van het park) kunnen soorten als bosrietzanger, blauwborst, fitis en tijtjaf broeden. De watergang en oevers zijn geschikt als nestlocatie voor soorten als wilde eend, meerkoet en waterhoen. De nesten en functionele leefomgeving van deze soorten zijn beschermd middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5).

3.2.2 VLEERMUIZEN

Op basis van het bureauonderzoek worden de volgende vleermuizen verwacht binnen het projectgebied/invloedssfeer van de werkzaamheden: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis (alle Habitatrichtlijn).

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen, hun migratieroutes, voortplantingsplaatsen en rustplaatsen, zijn beschermd middels artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5). De bomen, open onverlichte plekken en watergangen in het projectgebied kunnen op diverse manieren een functie hebben voor vleermuizen.

Voortplantings- of rustplaatsen in bomen

In diverse bomen zijn holtes, spleten en kieren aangetroffen, die kunnen dienen als voortplantings- of rustplaats voor vleermuizen (zie afb.15). Holten zijn met name aangetroffen in de grotere oudere populieren, zomereiken en essen, maar worden ook in de rest van het projectgebied verwacht. Op sommige plaatsen is dood staand hout aanwezig met holten. Niet alle stammen en takken van de bomen konden ten tijde van het veldbezoek goed worden bekeken in verband met het blad aan de bomen en de grote oppervlakte en hoge dichtheid aan bomen. Hierdoor zijn mogelijk niet alle aanwezige holten opgemerkt. In bijlage 3 is opgenomen in welke boomvakken verblijfplaatsen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden.

Afbeelding 15: Verschillende spleten, holten en kieren in bomen in Park Vogelenzang

Afhankelijk van de grootte van de holte, spleet of kier worden verschillende verblijfplaatsen verwacht. Kleine holten, kieren en spleten kunnen worden gebruikt als zomer- of paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis of gewone dwergvleermuis. Deze soorten hebben voor dit type verblijfplaatsen slechts een kleine opening of kier nodig.

Kraamverblijfplaatsen van de boombewonende soorten gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis worden verwacht in grotere en/of diepere holten, op de meer donkere en beschutte locaties in het park. De rosse vleermuis kan ook paarverblijven hebben in de grotere holten op rustigere en donkere plaatsen. Mogelijk worden zomer-, kraam- en/of paarverblijfplaatsen in milde winters ook gebruikt door individuen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis om te overwinteren. De overige soorten overwinteren voornamelijk in flats, forten, bunkers en andere type gebouwen. Dit geldt ook voor de twee soorten dwergvleermuizen bij strengere temperaturen. Verblijfplaatsen van de laatvlieger en meervleermuis kunnen op voorhand worden uitgesloten in het park omdat deze enkel verblijfplaatsen in gebouwen en in kasten gebruiken.

Vliegroute en foerageergebied

De bomen, open plekken met ruigte of grasland en watergangen in het projectgebied kunnen mogelijk dienen als onderdeel van een vliegroute en foerageergebied voor vleermuizen. Er zijn in Park Vogelenzang relatief veel watergangen aanwezig, waarvan een deel geheel of gedeeltelijk is omringd door hogere begroeiing van struiken en bomen. Dit zorgt voor luwe en insectenrijke plaatsen die zeer geschikt zijn als foerageergebied voor vleermuizen (zie afb. 16). Daarnaast betreffen dit in veel gevallen lijnvormige structuren, die kunnen dienen als vliegroute voor vleermuizen die zich van foerageergebieden naar verblijfplaatsen kunnen verplaatsen. Ook de plekken waar paden door bospercelen lopen zijn zeer geschikt als foerageergebied door de aanwezigheid van luwte en ruigtekruiden en bramen die insecten lokken. De bosrijke delen zijn ook geschikt voor schaarsere soorten als de gewone grootoorvleermuis. De waterpartijen in en om het park heen zijn geschikt als foerageergebied voor de water- en meervleermuis. De doorlopende watergangen (zoals de doorlopende watergang die het park aan de noordwestelijke zijde begrenst) kunnen eveneens als vliegroute dienen voor deze soorten. De meer open delen van het park zijn geschikt als foerageergebieden voor laatvlieger en rosse vleermuis. Deze gebieden bevinden zich voornamelijk in het midden van het park, aan de westzijde van het noordelijke deel en nabij de waterpartij in het zuidelijke deel.

Afbeelding 16: Geschikt foerageergebied en vliegroute in de vorm van een onverlichte, deels drooggevallede sloot in Park Vogelenzang

Het kan niet worden uitgesloten dat de mogelijk aanwezige vliegroutes en/of foerageergebieden van essentieel belang zijn voor de functionaliteit van de (in de omgeving van het projectgebied) aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen. Een vliegroute en/of foerageergebied van vleermuizen is essentieel wanneer geen alternatieven aanwezig zijn en zij gerekend worden tot de functionele leefomgeving van de voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen.

Te verwachten beschermd element per vleermuissoort

In tabel 2 wordt per vleermuissoort weergegeven welk beschermd element verwacht wordt.

Tabel 2: Verwachte beschermde elementen in bomen per vleermuissoort Park Vogelenzang

Soort	Type verblijfplaats				Vliegroute (mogelijk essentieel)	Foerageergebied (mogelijk essentieel)
	Zomer-	Kraam	Paar	Massa-winter		
Gewone dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja
Gewone grootoorvleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Laatvlieger	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Meervleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Rosse vleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Ruige dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja
Watervleermuis	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja

3.2.3 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Rode eekhoorn

In Park Vogelenzang kunnen beschermde elementen van de rode eekhoorn niet op voorhand worden uitgesloten. Deze soort rukt steeds verder op vanuit de duinstrook op Voorne-Putten. Er zijn recente waarnemingen bekend uit Heenvliet. Om vanuit de duinen Heenvliet te bereiken zijn barrières overbrugd die vergelijkbaar zijn met de barrières tussen Heenvliet en Spijkenisse. Derhalve is niet uit te sluiten dat Spijkenisse al bereikt is of op korte termijn bereikt kan worden. Park Vogelenzang bevat voldoende geschikt habitat voor deze soort (zie afb.17). Het bosrijke park biedt ruim voldoende foerageergebieden en een groot deel van de bomen is geschikt om een nest in te bouwen. Derhalve kunnen verblijfplaatsen van deze soort niet op voorhand worden uitgesloten.

Afbeelding 17: Geschikt habitat voor de rode eekhoorn in Park Vogelenzang

Steenmarter

De steenmarter is eveneens een soort die zich recentelijk aan het verspreiden is over West-Nederland. Er zijn enkele waarnemingen bekend van aangereden exemplaren in en rondom Spijkenisse. De steenmarter kan een breed scala aan verblijfplaatsen gebruiken. De verblijfplaats kan zich bevinden in grote boomholten of in ruimtes ontstaan door afgebroken takken. Deze zijn aanwezig in het park. Derhalve kunnen verblijfplaatsen van deze soort niet worden uitgesloten in Park Vogelenzang.

In het projectgebied worden daarnaast diverse vrijgestelde zoogdieren zoals bunzing, hermelijn, wezel, ree, egel, konijn en haas verwacht.

3.2.4 AMFIBIEËN

De zwaarder beschermde rugstreeppad kan op voorhand worden uitgesloten in het park omdat deze soort op Voorne-Putten enkel in de duinstrook voorkomt. De afstand van deze populaties tot het park is te groot (circa 10 km) en bevat teveel barrières zoals diverse soorten wegen, kanalen, meren en andere watergangen, waardoor kolonisatie kan worden uitgesloten. In het projectgebied worden enkel vrijgestelde soorten zoals bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad verwacht.

3.2.5 OVERIGE SOORTEN

Tijdens het locatiebezoek zijn geen beschermde (met uitzondering van de zorgplicht (zie paragraaf 3.5) vissen, vaatplanten, weekdieren, reptielen, dagvlinders, nachtvlinders, kevers, spinachtigen en kreeftachtigen waargenomen. Beschermde soorten binnen deze soortgroepen worden op basis van verspreiding en biotoop niet verwacht in Park Vogelenzang.

3.3 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN PARK WATERLAND

Onderstaand zijn de in de tabel 1 verwachte beschermde soorten per soortgroep beschreven. In bijlage 4 zijn de verwachte soorten per boomvak en/of boomgroep ingetekend op kaart.

3.3.1 VOGELS

Jaarrond beschermde nesten - categorie 1 tot en met 4

Tijdens het locatiebezoek is één jaarrond beschermde nesten aangetroffen van vogels uit categorie 1 tot en met 4. Het betrof een nest van een buizerd in een populier in het oostelijke deel van het park, vlakbij de grote ronde vijver. De aanwezigheid van meerdere jaarrond beschermde nesten kan middels de quickscan eveneens niet worden uitgesloten, door de grote omvang van de groenstroken en bosopstanden en door dat er veel blad aan de bomen zat waardoor eventuele nesten niet zichtbaar waren. Nesten van de volgende soorten kunnen niet worden uitgesloten: buizerd, ransuil, boomvalk en sperwer. De nesten uit categorie 1 tot en met 4 zijn jaarrond beschermd, middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5), dus ook als het nest niet in gebruik is om te broeden.

Huismussen (categorie 2)

De aanwezigheid van nesten van huismussen wordt in Park Waterland redelijkerwijs uitgesloten, door het ontbreken van geschikte gebouwen. Wel komen in de woonwijken rondom het Park Waterland huismussen voor. Mogelijk gebruiken deze het groen in het park als schuil- en/of foerageergebied. Het groen in het park is echter niet essentieel voor de nesten van huismussen in de omringende wijken, omdat er voldoende alternatief groen in de wijken zelf aanwezig is in de vorm van groen in tuinen en straten/groenstroken. Derhalve kunnen essentiële functies voor huismussen eveneens worden uitgesloten in Park Waterland.

Boomvalk en buizerd (categorie 4)

In Park Waterland zijn enkele plaatsen geschikt voor de boomvalk en buizerd. Deze soorten broeden in hogere bomen, vaak in boomvorken, met uitzicht over de omgeving. Dit type habitat is aanwezig in park Waterland in de vorm van de aanwezige populierengroepen. In een van die populierengroepen is ten tijde van het veldbezoek een nest vastgesteld van een buizerd (zie afb. 18). Net als Park Vogelenzang is ook Park Waterland interessant voor deze roofvogels doordat geschikt jachtterrein op korte afstand aanwezig is in de vorm van de agrarische omgeving ten zuiden van het park. De havik kan op voorhand worden uitgesloten in Park Waterland, doordat er niet voldoende oppervlakte met gesloten dicht, rustig opgaand bos aanwezig in dit park. Dit is in de andere twee parken wel het geval.

Afbeelding 18: Buizerdnest in Park Waterland

Sperwer en ransuil (categorie 4)

Sperwer en ransuil kunnen zowel in rustigere groenstructuren als in drukkere omgevingen tot broeden komen. Een vereiste voor een geschikt broedhabitat is voldoende dekking voor het nest. Beide soorten broeden in boomvorken of andere stevigere delen van bomen en hogere struiken, met een voorkeur van veel dekking door bladerdek of klimplanten. Dit habitat is op enkele plaatsen in het park aanwezig. Ransuilen gebruiken veelal oude nesten van zwarte kraaien en eksters. Derhalve kunnen deze soorten op voorhand niet worden uitgesloten in de meer gesloten boom- en struikvakken in het park.

Jaarrond beschermde nesten categorie 5

Park Waterland bevat geschikt biotoop voor een breed scala aan vogelsoorten, met jaarrond beschermde nesten uit categorie 5. De ijsvogel is ook in dit park aanwezig en deze soort is ook waargenomen tijdens het veldbezoek. Er zijn op enkele plekken geschikte oeverwanden aanwezig voor deze soort. Voor de ekster en zwarte kraai is op veel plaatsen, in vrijwel alle boomgroepen, geschikt habitat aanwezig. Daarnaast bevatten diverse bomen, voornamelijk de oudere en grotere bomen, holten en spleten waar algemene soorten als spreeuw, koolmees, pimpelmees en boomkruiper gebruik van zullen maken. Deze waren ten tijde van het veldbezoek allen aanwezig (zie afb. 19). Ook zijn er in dit park eveneens nestkasten aanwezig voor deze soorten. Er zijn daarnaast diverse bomen met grotere holten aanwezig waar algemene soorten als grote bonte specht en groene specht in kunnen broeden. Beide waren ten tijde van het veldbezoek aanwezig. Voor de kleine bonte specht ontbreekt voldoende groot bosoppervlakte met oude bomen voor een nest, de grauwe vliegenvanger kan eventueel wel worden aangetroffen als broedvogel in het park. De aanwezigheid van bosuil kan eveneens niet worden uitgesloten in dit park. Mogelijk worden oude nesten van kraaien of eksters gebruikt door de torenvalk, waarvan tijdens het veldbezoek een territoriaal individu aanwezig was, aan de zuidrand van het gebied.

Afbeelding 19: Foeragerende koolmees, pimpelmees en boomkruiper in Park Waterland ten tijde van veldbezoek

Niet jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

In Park Waterland worden niet-jaarrond beschermde nesten van diverse vogelsoorten verwacht. In de bomen en struiken kunnen algemene broedvogels als houtduif, merel, gaai, groenling en putter broeden. In de aanwezige oevers met riet kunnen soorten als kleine karekiet en rietzanger broeden.

De watergang en oevers zijn geschikt als nestlocatie voor soorten als wilde eend, meerkoet en waterhoen.

3.3.2 VLEERMUIZEN

Op basis van het bureauonderzoek worden de volgende vleermuizen verwacht binnen het projectgebied/invloedssfeer van de werkzaamheden: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis (alle Habitatrichtlijn).

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen, hun migratieroutes, voortplantingsplaatsen en rustplaatsen, zijn beschermd middels artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5). De bomen, open onverlichte plekken en watergangen in het projectgebied kunnen op diverse manieren een functie hebben voor vleermuizen.

Voortplantings- of rustplaatsen in bomen

In diverse bomen zijn holtes, spleten en kieren aangetroffen, die kunnen dienen als voortplantings- of rustplaats voor vleermuizen. Holten zijn met name aangetroffen in de grotere oudere populieren (zie afb. 20), zomereiken en essen, maar worden ook in de rest van het projectgebied verwacht. Niet alle stammen en takken van de bomen konden ten tijde van het veldbezoek goed worden bekeken in verband met het blad aan de bomen en de grote oppervlakte en hoge dichtheid aan bomen. Hierdoor zijn mogelijk niet alle aanwezige holten opgemerkt. In Park Waterland zijn ook enkele vakken aanwezig die enkel bestaan uit dichte hazelaars (zie afb. 6). In deze vakken kunnen vleermuizen worden uitgesloten doordat er geen holten, kieren en/of spleten aanwezig zijn in deze vakken. In bijlage 4 is opgenomen in welke boomvakken verblijfplaatsen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden.

Er worden verschillende verblijfplaatsen verwacht, afhankelijk van de grootte van de holte, spleet of kier. Kleine holten, kieren en spleten kunnen worden gebruikt als zomer- of paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis of gewone dwergvleermuis. Deze soorten hebben voor dit type verblijfplaatsen slechts een kleine opening of kier nodig. Kraamverblijfplaatsen van de boombewonende soorten gewone grootoorvleermuis, , rosse vleermuis en watervleermuis worden verwacht in grotere en/of diepere holten, op de meer donkere en beschutte locaties in het park. Deze zijn enkel aanwezig in enkele grotere vakken met oudere bomen en de vakken met populieren. Mogelijk worden zomer-, kraam- en/of paarverblijfplaatsen in milde winters ook gebruikt door individuen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis om te overwinteren. De overige soorten overwinteren voornamelijk in flats, forten, bunkers en andere type gebouwen. Dit geldt ook voor de twee soorten dwergvleermuizen bij strengere temperaturen. Verblijfplaatsen van de laatvlieger kunnen op voorhand worden uitgesloten in het park omdat deze enkel verblijfplaatsen in gebouwen gebruikt. Dit geldt ook voor de meervleermuis. Er zijn echter enkele vleermuiskasten aanwezig op bomen in het park (zie afb. 20). Deze kunnen gebruikt worden door individuele mannetjes meervleermuis als zomer- en/of paarverblijfplaats.

Afbeelding 20: Vleermuiskast en voorbeeld van boomholte in Park Waterland

Vliegroute en foerageergebied

De bomen, open plekken met ruigte of grasland en watergangen in het projectgebied kunnen mogelijk dienen als onderdeel van foerageergebied voor vleermuizen. De afwisseling tussen open delen en meer beschutte delen zorgt voor luwe en insectenrijke plaatsen die zeer geschikt zijn als foerageergebied voor vleermuizen. Er zijn geen lijnvormige structuren in het park die gebruikt kunnen worden door vleermuizen, het park bevat voornamelijk losse groepen bomen en struiken die samen geen lijnvormige structuur vormen.

De groenstroken en waterpartijen zijn grotendeels ingedeeld in groepen die zijn omringd door open grasland of ruigte. De waterpartijen in en om het park heen zijn geschikt als foerageergebied voor de water- en meervleermuis. De meer open delen zijn geschikt als foerageergebied voor de rosse vleermuis en de laatvlieger en daarnaast ook voor de ruige en gewone dwergvleermuis. Voor de gewone grootoorvleermuis is het park minder geschikt dan de andere twee parken. Echter kan deze soort niet worden uitgesloten, daar er voldoende ruimte is voor verblijfplaatsen en doordat deze soort ook in minder bosrijke omgevingen bekend is.

Er kan niet worden uitgesloten dat de mogelijk aanwezige foerageergebieden van essentieel belang zijn voor de functionaliteit van de (in de omgeving van het projectgebied) aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen. Een foerageergebied van vleermuizen is essentieel wanneer geen alternatieven aanwezig zijn en zij gerekend worden tot de functionele leefomgeving van de voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen.

Te verwachten beschermd element per vleermuissoort
In

Tabel 3 wordt per vleermuissoort weergegeven welk beschermd element verwacht wordt.

Tabel 3: Verwachte beschermde elementen in bomen per vleermuissoort Park Waterland

Soort	Type verblijfplaats				Vliegroute (mogelijk essentieel)	Foerageergebied (mogelijk essentieel)
	Zomer-	Kraam	Paar	Massa-winter		
Gewone dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja
Gewone grootoorvleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
Laatvlieger	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
Meervleermuis	Ja*	Nee	Ja*	Nee	Nee	Ja
Rosse vleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
Ruige dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja
Watervleermuis	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja

* Enkel in vleermuiskasten

3.3.3 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Rode eekhoorn

Ook in Park Waterland kan de rode eekhoorn niet op voorhand worden uitgesloten. Het park biedt voldoende foerageergebieden in de boomvakken en een groot deel van de bomen is geschikt om een nest in te bouwen. Derhalve kunnen verblijfplaatsen van deze soort niet op voorhand worden uitgesloten.

Steenmarter

De steenmarter is eveneens een soort die niet kan worden uitgesloten in Park Waterland. Verblijfplaatsen van deze soort kunnen zich bevinden in grote boomholten. Deze zijn aanwezig in het park.

Voor een meer uitgebreide beargumentering van het voorkomen/koloniseren van parken in Spijkenisse door de rode eekhoorn en steenmarter wordt verwezen naar paragraaf 3.2.3.

In het projectgebied worden daarnaast diverse vrijgestelde zoogdieren zoals bunzing, hermelijn, wezel, ree, egel, konijn en haas verwacht.

3.3.4 AMFIBIEËN

De rugstreeppad kan worden uitgesloten in Park Waterland. De beargumentering hiervoor is opgenomen in paragraaf 3.2.4. In het projectgebied worden enkel vrijgestelde soorten zoals bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad verwacht.

3.3.5 OVERIGE SOORTEN

Tijdens het locatiebezoek zijn geen beschermde (met uitzondering van de zorgplicht, zie paragraaf 3.5) vissen, vaatplanten, weekdieren, reptielen, dagvlinders, nachtvlinders, kevers, spinachtigen en kreeftachtigen waargenomen. Beschermde soorten binnen deze soortgroepen worden op basis van verspreiding en biotoop niet verwacht in Park Waterland.

3.4 UITWERKING BESCHERMDE SOORTEN HARTELPARK

Onderstaand zijn de in de tabel 1 verwachte beschermde soorten per soortgroep beschreven. In bijlage 5 zijn de verwachte soorten per boomvak en/of boomgroep ingetekend op kaart.

3.4.1 VOGELS

Jaarrond beschermde nesten - categorie 1 tot en met 4

Tijdens het locatiebezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen van vogels uit categorie 1 tot en met 4 in het Hartelpark. Echter kan de aanwezigheid hiervan middels de quickscan niet worden uitgesloten, door de grote omvang van de groenstroken en bosopstanden en door dat er veel blad aan de bomen zat waardoor eventuele nesten niet zichtbaar waren. Nesten van de volgende soorten kunnen niet worden uitgesloten: buizerd, ransuil, boomvalk, havik en sperwer. De nesten uit categorie 1 tot en met 4 zijn jaarrond beschermd, middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5), dus ook

als het nest niet in gebruik is om te broeden.

Huismussen (categorie 2)

De aanwezigheid van nesten van huismussen wordt in het Hartelpark redelijkerwijs uitgesloten, doordat de werkzaamheden enkel de kap van bomen en/of struiken betreft. In het Hartelpark en aangrenzend aan het Hartelpark zijn echter wel gebouwen aanwezig waar huismussen in kunnen broeden (scoutinggebouw, justitiële inrichting, boerderij en woonhuizen die deels in het park liggen). Mogelijk gebruiken huismussen die hier broeden het groen in het park als schuil- en/of foerageergebied. Het groen in het park is echter niet essentieel voor de nesten van huismussen in de omringende wijken, omdat er voldoende alternatief groen in de omringende wijken aanwezig is. Derhalve kunnen essentiële functies voor huismussen eveneens worden uitgesloten in het Hartelpark

Boomvalk, havik en buizerd (categorie 4)

Het Hartelpark is door de omvang en de aanwezigheid van grote delen dicht bos zeer geschikt als broedlocatie voor de boomvalk, havik en buizerd. Er zijn veel plaatsen met hoge stevige bomen, met voldoende dekking en rust om te broeden. Het park is ook geschikt als jachtterrein voor de havik door de grote oppervlakte en begroeiing. Daarnaast zijn het polderlandschap ten zuiden en de overs van de nieuwe waterweg ten noorden dichtbij genoeg om binnen het jachtterritorium te vallen. Dit geldt overigens ook voor de boomvalk en de buizerd. Ten tijde van het veldbezoek werden verschillende foeragerende buizerds waargenomen in het Hartelpark. In bijlage 5 zijn de boomvakken weergegeven waar deze soorten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Sperwer en ransuil (categorie 4)

Voor de sperwer en ransuil is er ook in ruime mate geschikt broedhabitat aanwezig. Er zijn op veel plaatsen bomen en struiken aanwezig met voldoende dekking voor het nest in de vorm van dicht bladerdek en klimplanten. Daarnaast gebruiken ransuilen veelal oude nesten van zwarte kraaien en eksters. Derhalve kunnen deze soorten op voorhand niet worden uitgesloten in vrijwel de meeste boom- en struikvakken in het park. Ten tijde van het veldbezoek werd een jagende sperwer waargenomen. Mogelijk is dit een broedvogel van het Hartelpark.

Jaarrond beschermde nesten categorie 5

Ook het Hartelpark biedt veel ruimte voor broedplaatsen van vogels met jaarrond beschermde nesten uit categorie 5. De diversiteit aan landschapstypen en verschillende boom- en struiksoorten kan biedt aan veel soorten geschikt broedbiotoop. Opvallend was de hoge aantallen ijsvogels die tijdens het veldbezoek aanwezig waren in het Hartelpark. Het park is door de aanwezigheid van veel water grenzend aan bomen en struiken een uitermate geschikt jachtterrein voor deze soort. Daarnaast zijn op diverse plaatsen geschikte steile oevers aanwezig om in te broeden. Een andere opvallende broedvogel in het Hartelpark is de boomklever. Deze soort is relatief schaars in de omgeving en broedt voornamelijk in grotere oude bossen of landgoederen. Ten tijde van het veldbezoek was een territoriaal roepend exemplaar aanwezig.

Afbeelding 21: IJsvogel in Hartelpark ten tijde van het veldbezoek

De ekster en zwarte kraai zijn ook in ruime aantallen aanwezig en kunnen in vrijwel alle boom- en struikvakken een nest bouwen. Voornamelijk de oudere en grotere bomen bevatten holten en spleten waar algemene soorten als spreeuw, koolmees, pimpelmees en boomkruiper gebruik van zullen maken. Ook in het Hartelpark zijn er diverse nestkasten aanwezig voor deze soorten. Er zijn daarnaast diverse bomen met grotere holten aanwezig waar algemene soorten als grote bonte specht en groene specht in kunnen broeden. Ook kunnen schaarsere holenbroedende soorten als kleine bonte specht en grauwe vliegenvanger niet op voorhand worden uitgesloten, door de omvang van het park en het feit dat het grenst aan groenstroken. Daarnaast wordt ook de bosuil verwacht als broedvogel in het park door de aanwezigheid van holle bomen. Ook kunnen torenvalken oude nesten van kraaien en ekster gebruiken om te broeden in het park.

Niet jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

In het Hartelpark worden niet-jaarrond beschermde nesten van diverse vogelsoorten verwacht. In de bomen kunnen algemene broedvogels als houtduif, merel, gaai, groenling en putter broeden. In het lagere struweel en ruigte kunnen soorten als bosrietzanger, blauwborst, fitis en tijtjaf broeden. De watergang en oevers zijn geschikt als nestlocatie voor soorten als wilde eend, meerkoet en waterhoen.

3.4.2 VLEERMUIZEN

Op basis van het bureauonderzoek worden de volgende vleermuizen verwacht binnen het projectgebied/invloedssfeer van de werkzaamheden: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en rosse vleermuis (alle Habitatrichtlijn).

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen, hun migratieroutes, voortplantingsplaatsen en rustplaatsen, zijn beschermd middels artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 3.5). De bomen, open onverlichte plekken en watergangen in het projectgebied kunnen op diverse manieren een functie hebben voor vleermuizen.

Voortplantings- of rustplaatsen

In diverse bomen zijn holtes, spleten en kieren aangetroffen, die kunnen dienen als voortplantings- of rustplaats voor vleermuizen (zie afb. 22). Naast de vele grote en oudere bomen met holten, zijn er ook op diverse plaatsen dode staande stammen aanwezig met spechtenholten erin. Niet alle stammen en takken van de bomen konden ten tijde van het veldbezoek goed worden bekeken in verband met het blad aan de bomen en de grote oppervlakte en hoge dichtheid aan bomen. Hierdoor zijn mogelijk niet alle aanwezige

holten opgemerkt. In bijlage is opgenomen in welke boomvakken verblijfplaatsen niet op voorhand uitgesloten kunnen worden.

Afbeelding 22: Voorbeelden van holtes, scheuren en kieren in bomen in het Hartelpark geschikt voor vleermuizen.

Afhankelijk van de grootte van de holte, spleet of kier worden verschillende verblijfplaatsen verwacht. Kleine holten, kieren en spleten kunnen worden gebruikt als zomer- of paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis of gewone dwergvleermuis. Kraamverblijfplaatsen van de boombewonende soorten gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis worden verwacht in grotere en/of diepere holten, op de meer donkere en beschutte locaties in het park. De rosse vleermuis gebruikt ook grotere holten als paarverblijf en kan hiervoor ook de dode staande stammen met spechtenholen gebruiken. Mogelijk worden zomer-, kraam- en/of paarverblijfplaatsen in milde winters ook gebruikt door individuen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis om te overwinteren. De overige soorten overwinteren voornamelijk in flats, forten, bunkers en andere type gebouwen. Dit geldt ook voor de twee soorten dwergvleermuizen bij strengere temperaturen. Verblijfplaatsen van de laatvlieger en meervleermuis kunnen op voorhand worden uitgesloten in het park omdat deze enkel verblijfplaatsen in gebouwen of in kasten gebruiken.

Vliegroute en foerageergebied

De bomen, open plekken met ruigte of grasland en watergangen in het projectgebied kunnen mogelijk dienen als onderdeel van een vliegroute en foerageergebied voor vleermuizen. Doordat het grootste deel van het Hartelpark onverlicht is, is het zeer geschikt als foerageergebied, ook voor de meer lichtschuwe soorten als meervleermuis, watervleermuis en gewone grootoorvleermuis. Er zijn in het Hartelpark zeer veel watergangen aanwezig, waarvan een deel geheel of gedeeltelijk is omringd door hogere begroeiing van struiken en bomen. Dit zorgt voor luwe en insectenrijke plaatsen die zeer geschikt zijn als foerageergebied voor vleermuizen. Daarnaast betreffen dit in veel gevallen lijnvormige structuren kunnen dienen als vliegroute voor vleermuizen die zich van foerageergebieden naar verblijfplaatsen kunnen verplaatsen. Ook de plekken waar paden door bospercelen lopen zijn zeer geschikt als foerageergebied door de aanwezigheid van luwte en ruigtekruiden en bramen die insecten lokken. De bosrijke delen zijn ook geschikt voor schaarsere soorten als de gewone grootoorvleermuis. De waterpartijen in en om het park heen zijn geschikt als foerageergebied voor de water- en meervleermuis. De doorlopende watergangen kunnen eveneens als vliegroute dienen voor deze soorten. De nabij gelegen Nieuwe waterweg is een bekende vliegroute van de meervleermuis en kan mogelijk zorgen voor aanvoer van deze soort in het park. De meer open delen van het park zijn geschikt als foerageergebieden voor laatvlieger en rosse vleermuis. De combinatie van struweel, struiken en grasland is meestal zeer insectenrijk en geschikt als foerageergebied.

Er kan niet worden uitgesloten dat de mogelijk aanwezige vliegroutes en/of foerageergebieden van essentieel belang zijn voor de functionaliteit van de (in de omgeving van het projectgebied) aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen. Een vliegroute en/of foerageergebied van vleermuizen is essentieel wanneer geen alternatieven aanwezig zijn en zij gerekend worden tot de functionele leefomgeving van de voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen.

Te verwachten beschermd element per vleermuissoort

In tabel 4 wordt per vleermuissoort weergegeven welk beschermd element verwacht wordt.

Tabel 4: Verwachte beschermde elementen in bomen per vleermuissoort Hartelpark

Soort	Type verblijfplaats				Vliegrouete (mogelijk essentieel)	Foerageergebied (mogelijk essentieel)
	Zomer-	Kraam	Paar	Massa-winter		
Gewone dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja
Gewone grootoorvleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Laatvlieger	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Meervleermuis	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
Rosse vleermuis	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Ruige dwergvleermuis	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja
Watervleermuis	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja

3.4.3 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Rode eekhoorn

Ook in het Hartelpark kan de rode eekhoorn niet op voorhand worden uitgesloten. Het park biedt zeer veel foerageergebieden en een groot deel van de bomen is geschikt om een nest in te bouwen. Derhalve kunnen verblijfplaatsen van deze soort niet op voorhand worden uitgesloten.

Steenmarter

De steenmarter is eveneens een soort die niet kan worden uitgesloten in Park Waterland. Verblijfplaatsen van deze soort kunnen zich bevinden in grote boomholten en uitgebroken boomkronen. Deze zijn beide aanwezig in het park.

Voor een meer uitgebreide beargumentering van het voorkomen/koloniseren van parken in Spijkenisse door de rode eekhoorn en steenmarter wordt verwezen naar paragraaf 3.2.3.

Bever

Uit de bureaustudie komt naar voren dat er sinds enkele jaren waarnemingen bekend zijn van bevers in het Hartelpark. De meest recente waarneming (zie afb. 23) is uit 2020, ter plaatse van het oostelijke deel van het park. Derhalve is ten tijde van het veldbezoek extra aandacht besteed aan de aanwezigheid van burchten, exemplaren of sporen. Deze zijn niet waargenomen tijdens het veldbezoek. Door de grootte en opvallende structuur (grote takkenhoop) van een burcht, kan deze worden uitgesloten op basis van het veldbezoek. Derhalve kan worden gesteld dat er momenteel geen verblijfplaats aanwezig is van de bever in het Hartelpark. De kans op vestiging is echter wel aanwezig, getuige de waarnemingen. Op enkele plaatsen, voornamelijk in het westelijke deel van het park, is er voldoende rust en toegang vanuit het water aanwezig voor een burcht. Derhalve kan niet worden uitgesloten dat deze soort zich in de toekomst kan vestigen in het Hartelpark.

Afbeelding 23: Bever in het Hartelpark (bron: NDFF/waarneming.nl)

In het projectgebied worden daarnaast diverse vrijgestelde zoogdieren zoals bunzing, hermelijn, wezel, ree, egel, konijn en haas verwacht.

3.4.4 AMFIBIEËN

De rugstreeppad kan worden uitgesloten in het Hartelpark. De beargumentering hiervoor is opgenomen in paragraaf 3.2.4. In het projectgebied worden enkel vrijgestelde soorten zoals bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad verwacht.

3.4.5 OVERIGE SOORTEN

Tijdens het locatiebezoek zijn geen beschermde (met uitzondering van de zorgplicht, zie paragraaf 3.5) vissen, vaatplanten, weekdieren, reptielen, dagvlinders, nachtvinders, kevers, spinachtigen en kreeftachtigen waargenomen. Beschermde soorten binnen deze soortgroepen worden op basis van verspreiding en biotoop niet verwacht in het Hartelpark.

3.5 TOETSING AAN WETGEVING BESCHERMDE SOORTEN

In dit hoofdstuk is beschreven wat de wettelijke consequenties zijn die voortvloeien uit de aanwezigheid van beschermde soorten zoals beschreven in hoofdstuk 3.2 tot en met 3.4. Hieraan voorafgaand wordt zeer kort ingegaan op de van toepassing zijnde wetteksten vanuit de vigerende Wet natuurbescherming. De Nederlandse overheid heeft de in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren ingedeeld in verschillende beschermingsregimes. De mate van bescherming verschilt per soort. Zo zijn sommige vogels (en hun eieren en nesten) het hele jaar door 'strikt' beschermd, wat inhoudt dat ze niet verstoord mogen worden (Vogelrichtlijn, categorie 1 t/m 5, zie box 1). Andere soortgroepen kunnen vallen onder de habitatrichtlijn (zie box 2) en/of nationaal beschermde dier- of plantensoorten (zie box 3). Ook voor deze soorten geldt dat (vaste) verblijf-/ standplaatsen en/of individuen niet opzettelijk mogen worden vernietigd of verstoord. Zelfs dieren en planten die niet officieel beschermd zijn mogen nog rekenen op enige vorm van bescherming. De Zorgplicht (box 4) stelt namelijk dat (individuele) dieren of planten überhaupt niet opzettelijk mogen worden vernietigd of verstoord.

Box 1: Artikel 3.1: Verbodsbepalingen Vogelrichtlijn.

Artikel 3.1 Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Box 2: Artikel 3.5: Habitatrichtlijn.

Artikel 3.5 Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Box 3: Artikel 3.10: Nationaal beschermde dier- en plantensoorten.

Artikel 3.10 Nationaal beschermde dier- en plantensoorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Box 4: Artikel 1.11, Zorgplicht.

Artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura-2000 gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura-2000 gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

Vogels

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten kan middels de quickscan niet worden uitgesloten.

Jaarrond beschermde nesten categorie 1-4

In de drie parken kunnen jaarrond beschermde nesten van diverse soorten uit categorie 2 en 4 niet op voorhand worden uitgesloten. Dit betreft in alle drie de parken sperwer, ransuil, buizerd en boomvalk en in Park Vogelenzang en het Hartelpark ook de havik. Jaarrond beschermde nesten zijn nesten van vogels die hier jaarrond gebruik van maken of jaarlijks terugkeren naar hetzelfde nest. Deze nesten zijn jaarrond beschermd, middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie box 2), dus ook als het nest niet in gebruik is om te broeden.

Indien jaarrond beschermde nesten van sperwer, ransuil, buizerd, boomvalk en/of havik aanwezig zijn in te kappen bomen of binnen de invloedssfeer van te kappen bomen, kunnen deze door de kapwerkzaamheden worden vernield of verstoord of worden verlaten, wat een overtreding van artikel 3.1 betreft. Wanneer werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd bestaat de kans dat de nesten opzettelijk worden verstoord en/of vogels worden gedood. Voor overtreding van de wet Natuurbescherming dient een ontheffing te worden verkregen. Om te bepalen of sprake is van een overtreding van artikel 3.1 dient in eerste aanleg te worden bepaald of geschikte nesten daadwerkelijk aanwezig zijn in de te kappen bomen of binnen de invloedssfeer van de te kappen bomen. Dit kan doormiddel van een nestinspectie in de winter. Indien nesten aanwezig zijn dient doormiddel van een soortgericht onderzoek te worden bepaald of en door welke soort deze in gebruik zijn. Indien dit het geval is dient een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Een dergelijke ontheffing wordt enkel afgegeven indien er een wettelijk belang is. Derhalve dient in kaart worden gebracht of er voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn en dient aangedragen te worden dat de kap noodzakelijk is voor de openbare veiligheid.

Jaarrond beschermde nesten categorie 5

In de drie parken worden diverse vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten uit categorie 5 verwacht (zie tabel 1). Dit betreft algemenere soorten zoals koolmees, pimpelmees, zwarte kraai en ekster, maar ook meer schaarsere soorten als bosuil, grauwe vliegenvanger, kleine bonte specht en boomklever. Jaarrond beschermde nesten zijn nesten van vogels die hier jaarrond gebruik van maken of jaarlijks terugkeren naar hetzelfde nest.

Deze nesten zijn jaarrond beschermd, middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie box 2), dus ook als het nest niet in gebruik is om te broeden. Voor jaarrond beschermde nesten uit categorie 5 geldt echter dat als in de omgeving voldoende alternatief aanwezig is, de nesten een gelijke beschermingsstatus hebben als niet-jaarrond beschermde nesten. In dit geval is voor alle aanwezige en te verwachten soorten voldoende alternatief in de parken zelf en in de directe omgeving (alle parken grenzen aan weilanden,

groenstroken en/of groene woonwijken), en geldt de bescherming alleen wanneer een broedgeval aanwezig is. Dit geldt enkel bij het verwijderen van enkele bomen. Indien er onverhoopt toch sprake van kaalkap over een grotere oppervlakte is, dient opnieuw te worden beoordeeld of er voldoende alternatief overblijft voor schaarsere soorten als kleine bonte specht, grauwe vliegenvanger en boomklever. Voor de bosuil dienen er voldoende bomen met grote holten te blijven staan. Indien er grote aantallen bomen met grote holten worden gekapt in de parken, dient opnieuw te worden beoordeeld of er voldoende alternatief voor de bosuil beschikbaar blijft. De periode waarin de meeste kans is op de aanwezigheid van vogelnesten in het voorjaar en de zomer.

Niet-jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

In de bomen in de drie parken worden niet-jaarrond beschermde nesten van vogels als houtduif, heggemus, merel, vink en kauw verwacht. De nesten en functionele leefomgeving van deze soorten zijn beschermd middels artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (zie box 2).

Door de werkzaamheden uit te voeren tijdens het broedseizoen kunnen nesten in de watergang en de oever worden vernield en kunnen eieren en individuen worden beschadigd of gedood. Dit betreft een overtreding van artikel 3.1. Tijdens het voorjaar en de zomer is de kans op aanwezigheid van vogelnesten het grootst. Als in deze gevoelige periode wordt gewerkt dient rekening te worden gehouden met broedvogels en moeten eventueel maatregelen worden genomen om het doden van vogels en de vernieling en beschadiging van nesten en eieren te voorkomen.

Door het uitvoeren van werkzaamheden tijdens het broedseizoen kunnen vogels worden gedood. Met name kuikens zijn erg kwetsbaar, ook wanneer zij net het nest hebben verlaten.

Geadviseerd wordt om de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren zodat overtreding van de wet Natuurbescherming wordt voorkomen.

Vleermuizen

Voortplantings- en rustplaatsen in bomen

De bomen in de parken bevatten mogelijk voortplantings- en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootvleermuis, rosse vleermuis en/of watervleermuis (Habitatrichtlijn). Daarnaast kunnen de vleermuiskasten in Park Waterland mogelijk dienen als voortplantings- en rustplaats voor de meervleermuis (Habitatrichtlijn) naast de bovengenoemde soorten die ook een verblijfplaats in de kasten kunnen hebben. Individen, voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen zijn beschermd middels artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming (zie box 3).

De kap van een boom of het verwijderen van een vleermuiskast met daarin vleermuizen kan leiden tot het doden van vleermuizen en vernielen van voortplantings- en rustplaatsen, wat een overtreding van artikel 3.5 betreft. Het kappen van een boom naast een verblijfplaats kan leiden tot het ongeschikt worden van een verblijfplaats, wat eveneens een overtreding van artikel 3.5 betreft. Om te bepalen of sprake is van een overtreding van artikel 3.5 dient in eerste aanleg te worden bepaald of de te kappen boom (of omringende bomen) geschikt is als verblijfplaats doormiddel van een holte-inspectie. Indien er zich een geschikte kier of holte in de boom bevindt dient middels een soortgericht onderzoek te worden onderzocht of voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in de te kappen boom, in een kast indien deze verwijderd dient te worden of binnen de invloedssfeer van een te kappen boom. Indien voortplantings- en/of rustplaatsen aanwezig zijn dient een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Een dergelijke ontheffing wordt enkel afgegeven indien er een wettelijk belang is. Derhalve dient in kaart worden gebracht of er voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn en dient aangedragen te worden dat de kap noodzakelijk is voor de openbare veiligheid.

Functionele leefomgeving (vliegroute en foerageergebied)

Er kan niet worden uitgesloten dat de mogelijk aanwezige vliegroutes en/of foerageergebieden van essentieel belang zijn voor de functionaliteit van de (in de omgeving van het projectgebied) aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen. Een vliegroute en/of foerageergebied van vleermuizen is essentieel wanneer geen alternatieven aanwezig zijn en zij gerekend worden tot de functionele leefomgeving van de voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen.

Essentiële vliegroutes en foerageergebieden zijn beschermd middels artikel 3.5, lid 4, van de Wet

natuurbescherming (

Box 1: Artikel 3.1: Verbodsbepalingen Vogelrichtlijn.

Artikel 3.1 Vogelrichtlijn

6. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
7. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
8. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
9. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
10. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Box 2). Waarschijnlijk betreft het kappen van de bomen voornamelijk individuele bomen in de parken. In dit geval blijft er voldoende alternatief in de parken en de directe omgeving behouden en kan een negatief effect op de vliegroutes en/of foerageergebieden worden uitgesloten.

Indien er grote oppervlakten worden gekapt, of indien er zoveel wordt gekapt dat donkere watergangen in het licht van straatlantaarns komen te staan, is een mogelijk negatief effect op deze vliegroutes en/of foerageergebieden niet uit te sluiten. Indien niet kan worden uitgesloten dat dit negatieve effect optreedt betreft het kappen een overtreding van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Om te bepalen of sprake is van een overtreding van artikel 3.5 dient in eerste aanleg te worden bepaald of sprake is van een vliegroute of foerageergebied bij deze werkzaamheden. Indien een essentiële vliegroute of een essentieel foerageergebied aanwezig is dient een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

Daarnaast geldt voor de mogelijk aanwezige vleermuizen de zorgplicht zoals opgenomen in artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Dit houdt in dat foeragerende en langsvliegende vleermuizen niet onnodig mogen worden verstoord door verlichting.

Grondgebonden zoogdieren

Rode eekhoorn en steenmarter

In alle drie de parken kunnen verblijfplaatsen van steenmarters en/of rode eekhoorns niet op voorhand worden uitgesloten. Het kappen van een boom met daarin rode eekhoorns of steenmarters, of voortplantings- en rustplaatsen van deze soorten, kan leiden tot het doden van individuen en het vernielen van voortplantings- en rustplaatsen, wat een overtreding van artikel 3.5 (

Box 1: Artikel 3.1: Verbodsbepalingen Vogelrichtlijn.

Artikel 3.1 Vogelrichtlijn

11. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
12. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
13. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
14. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
15. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Box 2) betreft. Om te bepalen of sprake is van een overtreding van artikel 3.5 dient in eerste aanleg te worden bepaald of de te kappen boom geschikt is voor rode eekhoorn en/of steenmarter doormiddel van een holte- en nestinspectie. Indien de betreffende holten geschikt zijn voor de soorten dient doormiddel van soortgericht onderzoek te worden bepaald of voortplantings- en rustplaatsen van rode eekhoorns of steenmarters aanwezig zijn in de te kappen boom. Indien voortplantings- en/of rustplaatsen aanwezig zijn dient een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Een dergelijke ontheffing wordt enkel afgegeven indien er een wettelijk belang is. Derhalve dient in kaart worden gebracht of er voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn en dient aangedragen te worden dat de kap noodzakelijk is voor de openbare veiligheid. Een negatief effect door de werkzaamheden op het essentiële leefomgeving van deze soorten kan op voorhand worden uitgesloten, omdat er voldoende alternatief aanwezig is en blijft in de parken en de directe omgeving van de parken, doordat er geen sprake is van kaalkap.

Bever

In het Hartelpark zijn enkele waarnemingen van bevers bekend. Een verblijfplaats is echter op basis van het veldbezoek uitgesloten. Omdat deze soort zich in de toekomst zich kan vestigen in het Hartelpark dient

vooraftgaand aan werkzaamheden de werkomgeving te worden gecontroleerd op de aanwezigheid van beverburchten. Dit om verstoreng van bevers of vernieling van beverburchten (wat een overtreding van artikel 3.5 (

Box 1: Artikel 3.1: Verbodsbepalingen Vogelrichtlijn.

Artikel 3.1 Vogelrichtlijn

16. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
17. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
18. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
19. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
20. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Box 2) betreft) te voorkomen.

Overige en vrijgestelde soorten (zorgplicht)

Op basis van bureaustudie en veldinventarisatie worden geen beschermde (met uitzondering van de zorgplicht) reptielen, amfibieën, vissen, weekdieren, kevers, vlinders, libellen en kreeftachtigen verwacht in het projectgebied. Wel komen van enkele van deze soortgroepen algemene soorten en door provincie Zuid-Holland vrijgestelde soorten voor in het projectgebied. Deze soorten worden beschermd middels de zorgplicht, artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming (zie box 5). Dit houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.

3.6 BESCHERMDE GEBIEDEN

Aan de hand van gegevens van provincie Zuid-Holland en van het Ministerie van Economische Zaken is bepaald of beschermde natuurgebieden (Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland en belangrijk weidevogelgebied) aanwezig zijn in of nabij het projectgebied. Indien door de ingreep mogelijk een toename van stikstofuitstoot plaats vindt, zal worden bepaald of het nabijgelegen natuurgebied gevoelig is voor een toename van stikstof (effectenindicator, Alterra, 2006 - 2014). Voorts kan worden bepaald of het nodig is om een voortoets en/of stikstofdepositieberekening uit te voeren om te bepalen of sprake is van een mogelijk significant negatief effect op het beschermde natuurgebied.

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat het Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden als basis om toestemming te verlenen voor activiteiten die leiden tot een stikstoftoename ter plaatse van stikstofgevoelige habitatype en soorten in Natura 2000-gebieden. De maximaal toegestane neerslag van stikstof in gevoelig Natura 2000-gebied is op het moment van schrijven 0,005 mol N/ha/j.

Het projectgebied maakt geen onderdeel uit van een natuurgebied dat beschermd wordt door de Wet natuurbescherming. Het dichtstbijzijnde beschermde Natura 2000-gebied is de Oude Maas. Dit natuurgebied ligt het dichtst bij Park Waterland, op circa 1,5 kilometer ten noordoosten. Daarnaast ligt Natura 2000-gebied het Haringvliet op circa 8,5 kilometer ten zuiden van, eveneens het dichtstbijzijnde park, Park Waterland. Beide gebieden zijn niet stikstofgevoelig. Het meest dichtbijzijnde stikstofgevoelige Natura 2000-gebied betreft Voornes Duin, op circa 20 kilometer ten westen van Spijkenisse.

Gezien de voorgenomen werkzaamheden en de afstand tot het beschermde natuurgebied wordt een negatief extern effect op Natura 2000-gebieden uitgesloten. Door de grote afstand tot een stikstof gevoelig Natura 2000-gebied en door de kleinschaligheid van de werkzaamheden (het kappen van bomen) is een toename van depositie van stikstof op voor stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de omgeving uit te sluiten. Het onderdeel gebiedenbescherming, artikel 2.7, lid 2, van de Wet natuurbescherming is dan ook niet van toepassing op het onderhavige project.

De drie parken maken tevens geen deel uit van Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het dichtstbijzijnde gebied dat deel uitmaakt van NNN grenst aan Park Vogelenzang en betreft het Mallebos. Daarnaast zijn er rondom Spijkenisse verschillende andere NNN-gebieden aanwezig. Gezien de aard van de voorgenomen werkzaamheden en de afstand tot NNN wordt een negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN uitgesloten. Vervolgstappen met betrekking tot NNN zijn derhalve niet van toepassing.

Het gebied is niet gelegen in een belangrijk weidevogelgebied. Vervolgstappen met betrekking tot weidevogelgebied zijn derhalve niet van toepassing.

Afbeelding 24 geeft het projectgebied weer in relatie tot beschermde natuurgebieden en NNN-gebieden.

Afbeelding 24: Onderzochte parken (rood omlijnd) in relatie tot Natura 2000-gebieden (gearceerd), NNN-gebieden (donkergroen of paars gekleurd) en belangrijke weidevogelgebied (lichtgroen gearceerd).

3.7 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Om te bepalen of de houtopstand in het projectgebied beschermd is, is bepaald of de houtopstand:

- buiten de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' staat;
- groter is dan 10 are of een rijbeplanting betreft die uit meer dan 20 bomen bestaat.

De houtopstanden in het projectgebied maken geen deel uit van beschermde houtopstanden omdat deze zich allen binnen de grenzen van de bebouwde kom boswet bevinden. Voor het kappen van de bomen is dan ook geen melding noodzakelijk in het kader van artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming. Mogelijk dient wel een omgevingsvergunning voor het kappen te worden aangevraagd bij gemeente Nissewaard.

Box 5: Artikel 4.2: Bescherming houtopstanden.

Artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming

1. Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.
2. Provinciale staten kunnen bij verordening regels stellen over de melding, bedoeld in het eerste lid. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op:
 - a. de gegevens die bij de melding worden verstrekt;
 - b. de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan, en
 - c. de wijze waarop de melding wordt gedaan.

Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

4 CONCLUSIES EN VERVOLGSTAPPEN

In onderhavig hoofdstuk zijn de conclusies van de ecologische quickscan opgenomen die is uitgevoerd ten behoeve van groot onderhoud in Park Vogelenzang, Park Waterland en het Hartelpark.

Uit de ecologische quickscan blijkt dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden rekening dient te worden gehouden met de Wet natuurbescherming. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen beschermde soorten, beschermde gebieden en beschermde houtopstanden.

4.1 VERVOLGSTAP 1 : BEPALEN OF VERVOLGONDERZOEK NODIG IS DOORMIDDEL VAN HOLTE- EN/OF NESTINSPECTIE

Uit de ecologische quickscan blijkt dat de aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten in de drie parken niet kan worden uitgesloten. Voorafgaand aan het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald of er elementen binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn voor zwaarder beschermde soorten. Deze elementen betreffen vleermuiskasten, holtes, kieren, scheuren en/of nesten van vogels en de eekhoorn of steenmarter. Deze onderzoeken kunnen worden uitgevoerd in de in tabel 5 weergegeven tijdsperiode.

Tabel 5: Uitvoeringsperiode holte- en/of nestinspecties

Uitvoeringsperiode holte- en/of nestinspecties											
jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec

Legenda:

Groen gearceerd: periode waarin onderzoek kan worden uitgevoerd.

Ten tijde van het schrijven van onderhavige quickscan zijn de exacte te kappen bomen nog niet bekend. Wanneer de te kappen bomen bekend zijn, dient te worden bepaald of de te kappen bomen mogelijk nesten, kieren, scheuren of holtes bevatten die in gebruik kunnen zijn door beschermde soorten doormiddel van een boomholte- en nestinspectie. De verwachte soorten die hierin verwacht kunnen worden zijn in bijlage 3 t/m 5 per park en per boomgroep/boomvak ingetekend op kaart.

4.2 VERVOLGSTAP 2 : UITVOEREN VERVOLGONDERZOEK BESCHERMDE SOORTEN

4.2.1 BESCHERMDE SOORTEN

Indien er uit de inspectie blijkt dat er geschikte elementen aanwezig zijn, dient soortgericht onderzoek te worden uitgevoerd naar de verwachte soorten vanuit onderhavige quickscan in het desbetreffende boomvak. De perioden waarin dit soortgerichte onderzoek dient te worden uitgevoerd staat beschreven in de Kennisdocumenten (BIJ12, 2017) en/of het vigerend vleermuisprotocol (NGB). In tabel 6 is weergegeven voor welke zwaarder beschermde soorten vervolgonderzoek noodzakelijk is, op welke locatie deze soorten zich mogelijk bevinden en in welke periode van het jaar dit onderzoek dient te worden uitgevoerd. Dit geldt enkel voor bomen waar op basis van holte- en/of nestinspectie naar voren is gekomen dat er geschikte elementen in de bomen aanwezig zijn.

Tabel 6: Uitvoeringsperiode soortgericht onderzoek

Soort(groep)	Locatie	Uitvoeringsperiode soortgericht onderzoek											
		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Vleermuizen	Te kappen bomen met geschikte holtes, kieren en/of scheuren												
Sperwer, havik, buizerd, boomvalk en ransuil	Te kappen bomen met geschikte nesten inclusief bomen binnen verstoringsafstand nest												
Eekhoorn	Te kappen bomen met geschikte nesten												

Soort(groep)	Locatie	Uitvoeringsperiode soortgericht onderzoek											
Steenmarter	Te kappen bomen met geschikte holten												

Legenda:

Groen gearceerd: periode waarin onderzoek naar deze soort(groep) kan worden uitgevoerd.

Voor de bosuil dienen er voldoende bomen met grote holten te blijven staan. Indien er grote aantallen bomen met grote holten worden gekapt in de parken, dient opnieuw te worden beoordeeld of er voldoende alternatief voor de bosuil beschikbaar blijft.

4.2.2 BESCHERMDE GEBIEDEN

Uit de ecologische quickscan blijkt dat geen vervolgonderzoek nodig is naar effecten van de werkzaamheden op Natura 2000-gebieden, NNN en beschermd weidevogelgebied.

4.2.3 BESCHERMDE HOUTOPSTANDEN

Uit de ecologische quickscan blijkt dat de bomen in het projectgebied geen deel uitmaken van beschermde houtopstanden. Voor het kappen van de bomen is dan ook geen melding noodzakelijk in het kader van artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming. Mogelijk dient voor het kappen van de bomen wel een omgevingsvergunning te worden aangevraagd bij gemeente Nissewaard.

4.3 VERVOLGSTAP 3: AANVRAGEN ONTHEFFING WET NATUURBESCHERMING EN MITIGERENDE MAATREGELEN

Indien uit het vervolgonderzoek vermeld onder vervolgstap 1 (paragraaf 4.1) blijkt dat zwaarder beschermde soorten worden aangetroffen binnen het projectgebied / de invloedssfeer van de werkzaamheden, dan zal bij overtreding van verbodsbepalingen voor die betreffende soorten een ontheffing op de Wet natuurbescherming moeten worden aangevraagd. Er dient dan wel een wettelijk belang te zijn voor het kappen van de bomen en er mag geen alternatief bestaan voor werkzaamheden waarmee het doel van project ook bereikt kan worden. Deze ontheffing dient te worden aangevraagd bij Omgevingsdienst Haaglanden.

Op het moment van schrijven hanteert de Omgevingsdienst Haaglanden een nieuwe procedure, waarbij ontheffingsaanvragen in eerste instantie als 'concept aanvraag' worden ingediend. Na controle op volledigheid wordt de aanvraag als 'definitieve aanvraag' beschouwd. Hierdoor hanteert de Omgevingsdienst Haaglanden momenteel een geschatte proceduretijd van 20-25 weken.

Voor het verkrijgen van een ontheffing is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen. Indien bijvoorbeeld vleermuizen aanwezig zijn dienen, tijdig voorafgaand aan de werkzaamheden, vleermuiskasten in de omgeving te worden opgehangen. Bevoegd gezag kan voor jaarrond beschermde nesten en/of eekhoorns eisen om kunstnesten op te hangen.

4.4 VERVOLGSTAP 4: VOORKOMEN OVERTREDING OP DE WET NATUURBESCHERMING TIJDENS DE WERKZAAMHEDEN

Ook wat betreft soort(groep)en en/of elementen die niet zwaarder beschermd zijn, algemene broedvogels of soorten die mogelijk als gevolg van de werkzaamheden zullen worden aangetrokken, dient overtreding van de Wet natuurbescherming te worden voorkomen. Tabel 7 geeft weer welke maatregelen tijdens de werkzaamheden genomen moeten worden teneinde overtreding op de Wet natuurbescherming te voorkomen. Geadviseerd wordt de maatregelen op te nemen in een ecologisch werkprotocol, zodat de uitvoerders op locatie op de hoogte zijn van de te nemen maatregelen.

Tabel 7: Te nemen maatregelen teneinde overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen, per soort(groep)..

Soort(groep)	Verwacht (V) / aangetroffen (A): locatie	Mitigerende maatregelen
Bever	Hartelpark, in rustigere stukken en in de buurt van watergangen	De bever kan zich in de toekomst vestigen in het Hartelpark. Voorafgaand aan de kap van bomen dient gecontroleerd te worden of er geen burcht aanwezig is in de directe omgeving van de te kappen boom of binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (bijvoorbeeld met het betreden van het terrein met een harvester of andere zware machine).
Algemene	A + V: in de te	

broedvogels	kappen bomen of binnen de invloed van de werkzaamheden	Geadviseerd wordt de werkzaamheden in eerste instantie uit te voeren buiten het broedseizoen. Enkel indien tijdens een controle, uitgevoerd door een deskundig ecooloog, blijkt dat in het projectgebied en de directe omgeving geen broedende vogels of nesten aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden binnen het broedseizoen worden uitgevoerd. Het broedseizoen loopt globaal van maart tot en met augustus. De daadwerkelijke periode is afhankelijk van weersinvloeden en vogelsoorten die in het projectgebied worden verwacht. De duur van het broedseizoen dient te worden bepaald door een deskundig ecooloog. Indien algemene broedvogels in het projectgebied broeden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen en dient door een deskundig ecooloog te worden bepaald of, op welke manier en wanneer de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zonder overtreding van de Wet natuurbescherming.
Algemene en vrijgestelde grondgebonden zoogdieren en amfibieën	A + V: in (de omgeving van) het projectgebied	Gedurende de werkzaamheden dient voldoende zorg in acht te worden genomen voor alle in het wild voorkomende flora en fauna. Aanwezige dieren moeten voldoende tijd krijgen om te kunnen vluchten. Lichtverstoring van vleermuizen in de nacht dient te worden voorkomen. Indien men onverwachts strikt beschermde soorten aantreft dient direct een deskundig ecooloog te worden geraadpleegd om af te stemmen of, op welke manier en wanneer de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd zonder overtreding van de Wet natuurbescherming. Bij twijfel over de aanwezigheid van een strikt beschermde soort wordt geadviseerd altijd de hulp van een deskundige in te schakelen.

4.5 AANBEVELINGEN

Ten behoeve van het werken conform de Wet natuurbescherming worden de volgende aanbevelingen gedaan (Tabel 8):

Tabel 8: Aanbevelingen.

Soort	Aanbeveling
Tongvaren en kleine kaardenbol	In het kader van de zorgplicht wordt geadviseerd om deze zeldzamere plantensoorten in het Hartelpark te ontzien tijdens de werkzaamheden of te verplaatsen wanneer deze vernietigd dreigen te worden.
Biodiversiteitsadvies	De parken bevatten reeds veel natuurwaarden en zijn belangrijke hotspots voor biodiversiteit binnen de grenzen van Spijkenisse. Met kap en/of herinrichting komen mogelijkheden naar voren om deze biodiversiteit te vergroten. Daarnaast kunnen beheersmaatregelen eveneens zorgen voor een impuls voor de biodiversiteit. VanderHelm Milieubeheer heeft ervaring met het implementeren van biodiversiteitsadvies en kan adviseren over dergelijke maatregelen. Daarnaast kan VanderHelm Milieubeheer de biodiversiteit in kaart brengen doormiddel van een 0-meting.

REFERENTIELIJST

- Broekmeyer, M.E.A. (redactie), (2006). *Effectenindicator Natura 2000-gebieden; achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren**. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1375. *Ook de aanvullingen uit 2008, 2009 en 2014 zijn geraadpleegd.
- De Vlinderstichting. *Libellennet; alles over libellen*. <http://www.libellennet.nl/>
- De Vlinderstichting. *Vlindernet; alles over vlinders*. <http://www.vlindernet.nl/>
- Diepenbeek, A. van (1999). *Veldgids Diersporen. Sporen van gewervelde landdieren*. Uitgeverij KNNV.
- Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer (2008) *Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008 - 2018*
- Haarsma, A-J, Lina PHC, Voûte AM, Siepel H (2019) *Male long-distance migrant turned sedentary; The West European pond bat (Myotis dasycneme) alters their migration and hibernation behaviour*. PLoS ONE 14(10): e0217810
- Klasberg, M. en Baijens, I. (2018) *SMP Gebouwbewonende soorten Den Haag – Gebiedsbescherming van gebouwbewonende fauna bij onderhoud, renovatie en sloop van woningen en gebouwen*. Arcadis.
- Koning, J. de; Broek, JW van den; Meyere, D. de & Bruens, H. (2009). *Dendrologie van de lage landen*. Uitgeverij KNNV.
- Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI). *Weeroverzichten*
- Korsten, E., E.A. Jansen, M. Boonman, M.J. Schillemans en H.J.G.A. Limpens (2016) *Swarm and Switch: On the trail of the hibernating common pipistrelle*. Bat News. No. 110. p. 8-10. Bat Conservation Trust. London
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, *Zoogdieren van West-Europa*. 2^e druk 2003 VZZ. Uitgeverij KNNV.
- Lenders, H.J.R., C.C.H. Marijnissen en R.P.W.H. Felix (1993). *Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld*. 4^e geheel herziene druk. RAVON.
- Meijden, R. van der (2004). *Heukels' Flora van Nederland*. 23^e druk. Uitgeverij Wolters-Noordhoff.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2011) *Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis - Pipistrellus pipistrellus*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (1979). *Vogelrichtlijn*. 79/409/EEG.
- Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2002). *Atlas van de Nederlandse libellen – Nederlandse fauna 4*. KNNV, EIS.
- Nationale Databank Flora en Fauna (2016), *NDFF Uitvoerportaal*.
- Nie, H.W. de (1996). *Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen*.
- Provincie Zuid-Holland (2016). *Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 november 2016, tot vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949*
- Provincie Zuid-Holland (2016), *Interactieve atlassen en kaarten*. <https://www.zuid-holland.nl/overons/feiten-cijfers/interactieve/>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. *AERIUS Calculator*
- Rijksoverheid (2012). Versie 0.4. *Memorie van toelichting bij het voorstel van wet met regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming)*
- Rijksoverheid (2016). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden. Stb-2016-34 ISSN 0920 – 2064 's-Gravenhage 2016. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de Natuur (Wet natuurbescherming)*.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland. <https://www.sovon.nl/>
- SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998 - 2000 - Nederlandse fauna 5*. KNNV & EIS.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland (2005). *Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels*. Tirion Uitgevers
- Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON). <http://www.ravon.nl/>
- Stichting VeldOnderzoek Flora en Fauna (VOFF). *Waarnemingen van flora en fauna*. <https://www.telmeel.nl/?c=portal&m=telmeel>
- Zoogdierversameniging. *Zoogdieratlas*. <http://www.zoogdierversameniging.nl/zoogdieratlas>

BIJLAGE 1 KWALITEITSBORGING EN VERANTWOORDING

DESKUNDIGHEID

De uitvoerend ecologen voldoen aan ten minste één van de door het Ministerie van Economische Zaken genoemde voorwaarden en zijn daarmee gekwalificeerd als deskundige. Deze voorwaarden zijn vermeld in Box 6.

Box 6: Voorwaarden voor deskundigheid, Ministerie van Economische Zaken.

Het Ministerie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals de Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming.

VOLLEDIGHEID ONDERZOEK

De ecologische quickscan betreft een onderzoek naar onder andere de (mogelijk) aanwezige beschermde flora en fauna in en nabij het projectgebied. Het onderzoek is gebaseerd op een bureaustudie en een éénmalig veldbezoek. Voor een volledige inventarisatie van alle aanwezige flora en fauna ter plaatse van het projectgebied dient een soortgericht onderzoek te worden uitgevoerd wat veelal gebonden is aan bepaalde perioden in het jaar.

Uit een soortgericht onderzoek kan naar voren komen dat beschermde soorten aanwezig zijn en dat daarop een negatief effect ontstaat. Mitigerende en/of compenserende maatregelen zijn dan nodig en mogelijk dient een ontheffing te worden aangevraagd om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Deze vervolgstappen zijn geen onderdeel van de ecologische quickscan.

KWALITEITSBORGING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is lid van het 'Netwerk Groene Bureaus (NGB) - Brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging'. De werkzaamheden die door VanderHelm Milieubeheer B.V. worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op de door de NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010).

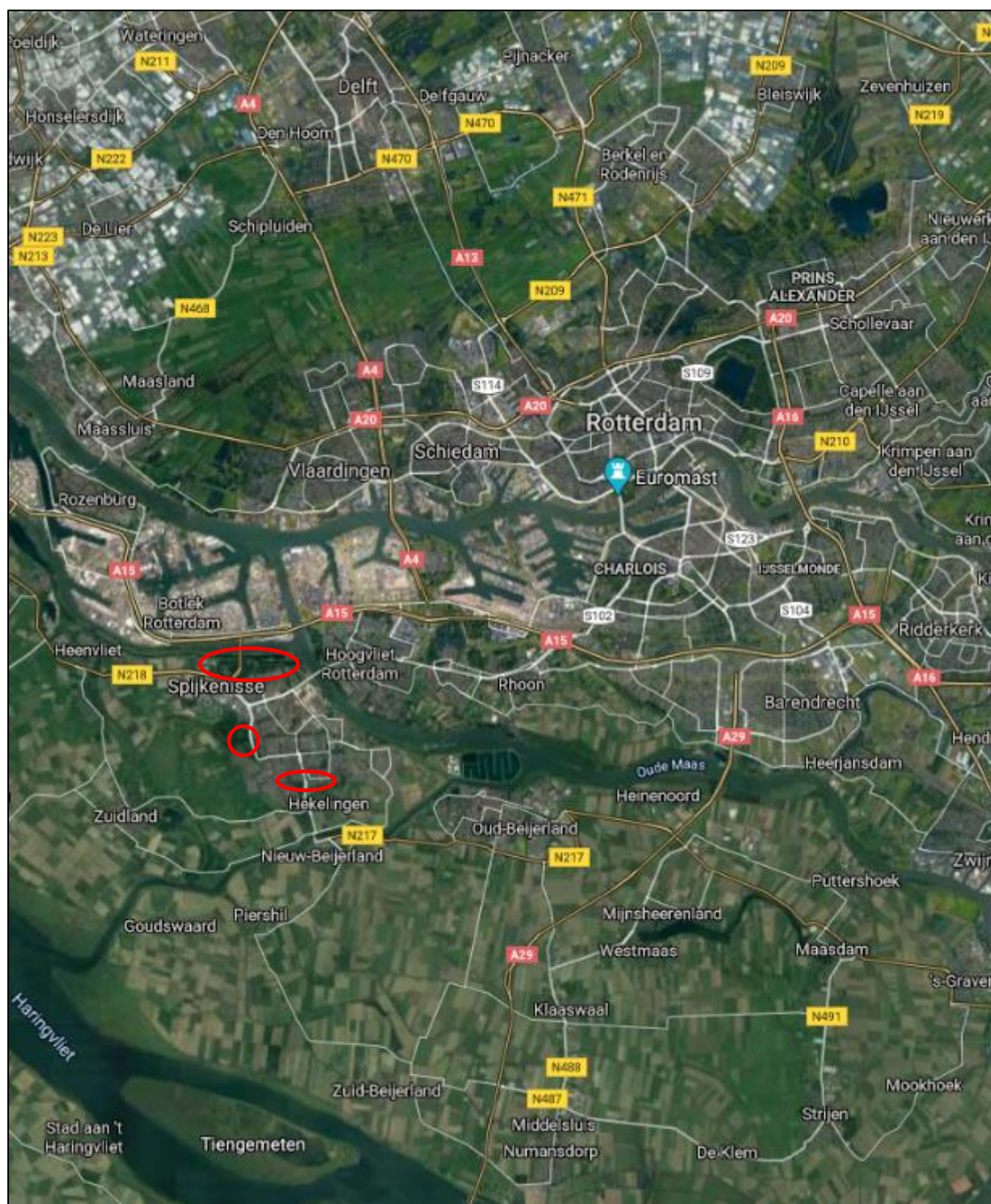
VanderHelm Milieubeheer B.V. is VCA** (versie 2008/05) gecertificeerd.

Onderhavig project is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van VanderHelm Milieubeheer B.V.

VERANTWOORDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is een onafhankelijk adviesbureau en verklaart hierbij geen financiële of juridische belangen te hebben bij de uitkomst van het gevoerde onderzoek.

BIJLAGE 2 REGIONALE SITUATIEKAART PROJECTGEBIED

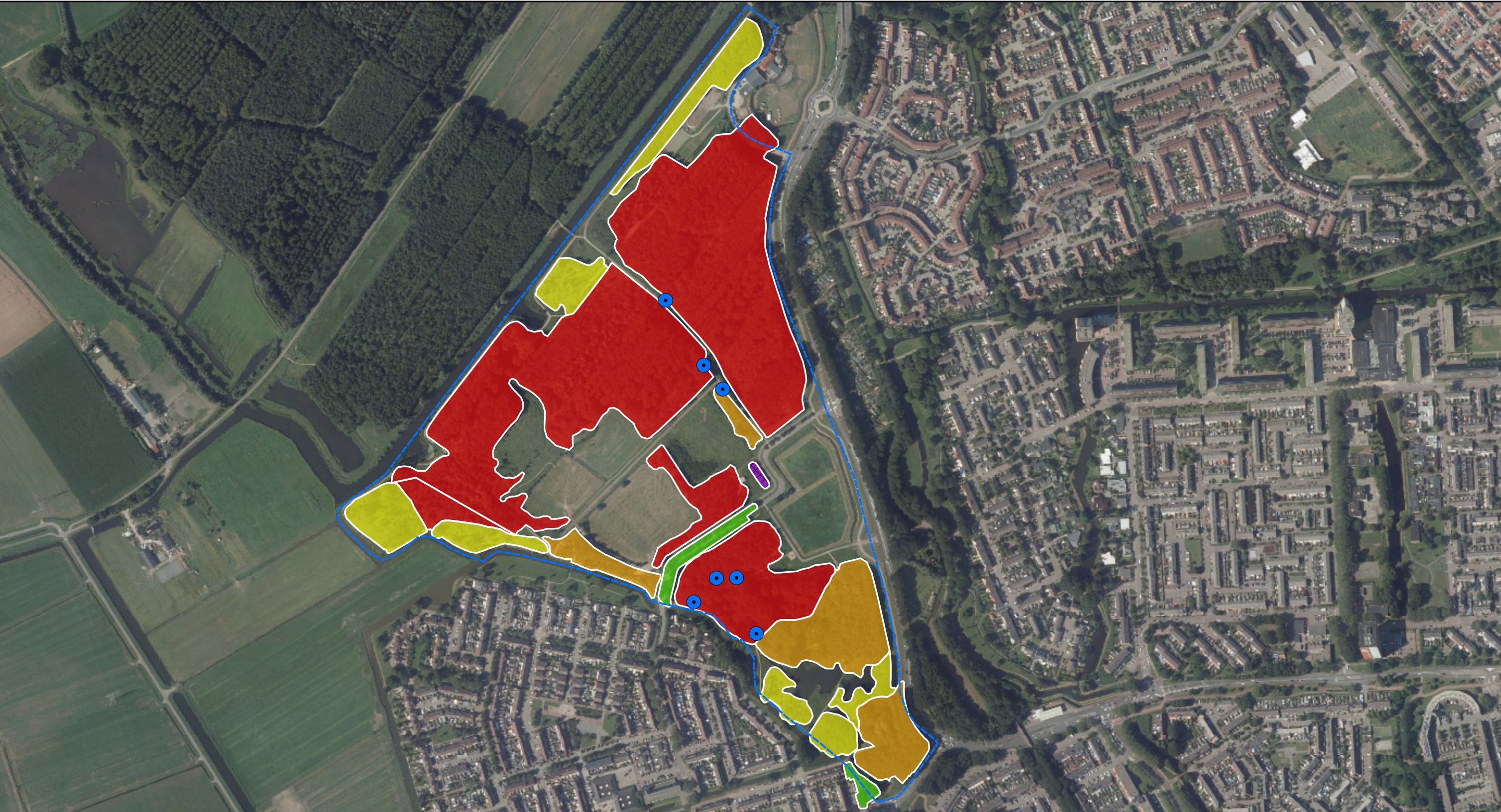
 = Parken

Bron: GoogleMaps

BIJLAGE 3 VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK PARK VOGELENZANG

Resultaten ecologische quickscan - park Vogelenzang te Spijkenisse

Legenda

Onderzoeksbegrenzing

Nestkast vogels

Categorie

- Verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van sperwer en ransuil verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van buizerd, sperwer en ransuil verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van havik, buizerd, sperwer, boomvalk en ransuil verwacht
- Dichte hazelaarvakken, geen elementen verwacht van zwaarder beschermde soorten

VANDERHELM MILIEUBEHEER B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
Tel: 010-249 24 60
Fax: 010-249 24 70
E-mail: hmb@vdhelm.nl
www.vdhelm.nl

Projectcode: NIPA20200978
Ecologische Quickscan 3 parken te Spijkenisse

Schaal 1:5,500

Aan de weergegeven maten en afstanden kunnen geen rechten en/of plichten worden ontleend.

BIJLAGE 4 VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK PARK WATERLAND

Resultaten ecologische quickscan - park Waterland te Spijkenisse

Legenda

- Onderzoeksbegrenzing
- Nestkast vogels
- Vleermuiskast
- Nest buizerd

Categorie

- Verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van sperwer en ransuil verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van buizerd, sperwer en ransuil verwacht
- Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van buizerd, sperwer, boomvalk en ransuil verwacht
- Dichte hazelaarvakken, geen elementen verwacht van zwaarder beschermde soorten

VANDERHELM MILIEUBEHEER B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
Tel: 010-249 24 60
Fax: 010-249 24 70
E-mail: hmb@vdhelm.nl
www.vdhelm.nl

Projectcode: NIPA20200978 Formaat: A3
Ecologische Quickscan 3 parken te Spijkenisse

Schaal 1:3,000

Aan de weergegeven maten en afstanden kunnen geen rechten en/of plichten worden ontleend.

**BIJLAGE 5 VERWACHTE ZWAARDER BESCHERMDE SOORTEN PER BOOMVAK
HARTELPARK**

Legenda

Onderzoeksbegrenzing

Nestkast vogels

Categorie

Verblijfplaatsen van vleermuizen verwacht

Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van sperwer en ransuil verwacht

Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van buizerd, sperwer en ransuil verwacht

Verblijfplaatsen van eekhoorn, steenmarter, vleermuizen en nesten van havik, buizerd, sperwer, boomvalk en ransuil verwacht

VANDERHELM MILIEUBEHEER B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
Tel: 010-249 24 60
Fax: 010-249 24 70
E-mail: hmb@vdhelm.nl
www.vdhelm.nl

Projectcode: NIPA20200978 Formaat: A3
Ecologische Quickscan 3 parken te Spijkenisse

Schaal 1:5,500

0 480M

Aan de weergegeven maten en afstanden kunnen geen rechten en/of plichten worden ontleend.

N